Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα

«Ευρωπαϊκών Σπουδών για Στελέχη Επιχειρήσεων και Οργανισμών»

Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια

Βασίλειος Κάντας

Επιβλέπων Καθηγητής: Σπυρίδων Μπλαβούκος

Αθήνα,2018

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Athens University of Economics and Business

Department of International and European Economic Studies

Postgraduate Studies

Program

GRADUATE THESIS

The European Defense and Security

Vassilis Kantas

Supervisor: Spyridon Blavoukos

Athens, 2018

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Αφιερωμένο σε όλους
αυτούς που ξέρουν να
σημαδεύουν με το τόξο
ψηλά και να αγωνίζονται
απτόητοι.

Η Ευρωπαϊκή Άμυνα και Ασφάλεια

Λέξεις κλειδιά: ΚΕΠΠΑ, ΚΠΑΑ, PESCO, Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση, Παγκόσμια Στρατηγική

Περίληψη

Η ΕΕ άρχισε να συμμετέχει σε πολιτικές ασφάλειας και άμυνας από τις αρχές του 1990, αν και στην αρχή σε μια πιο δοκιμαστική βάση. Η μεγαλύτερη επανάσταση στην πολιτική άμυνας πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 1998 όταν Γαλλία και ΗΒ σύγκλιναν τις θέσεις τους σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής άμυνας. Με την ΣτΛ η Ένωση παρέχει μία διασταλτική ερμηνεία στα καθήκοντα του Πέτερσμπεργκ ως προς τη χρήση στρατιωτικών και μη στρατιωτικών μέσων παρόλα αυτά όμως ο έντονα διακυβερνητικός χαρακτήρας και οι εν γένει απροθυμία των κρατών μελών προς ανάπτυξη ουσιαστικών στρατιωτικών δυνατοτήτων με την ταυτόχρονη προσήλωση στο ΝΑΤΟ δεν αφήνουν περιθώρια υψηλής επίδοσης στις διεθνείς κρίσεις. Μετά την πρώτη απόπειρα απόκτησης στρατηγικής κουλτούρας το 2003, κείμενο κατώτερο των προσδοκιών, εκδίδεται η Στρατηγική Αναθεώρηση του 2016, η οποία τονίζει τις απειλές του σύγχρονου κόσμου και την υψηλή στρατηγική ως συνθήκη αναγκαία για τον διεθνή ρόλο της Ευρώπης. Με το BREXIT να αποτελεί έναν ακόμη προβληματισμό, ενισχύονται ταυτόχρονα σε αρχικό στάδιο οι δομές για στρατιωτική συνεργασία και ενεργοποιείται η ωραία κοιμωμένη (PESCO). Θα μπορέσει η Ευρώπη να γίνει ο στρατηγικός παίκτης στο διεθνές πολιτικό σκηνικό, ή μοιραία θα παραμείνει ο οικονομικός γίγαντας από τη μια και ο πολιτικός νάνος από την άλλη; Η απάντηση στο εύλογο αυτό ερώτημα που προκύπτει δεν είναι καθόλου εύκολη διότι ανάμεσα στις επιδιώξεις και φιλοδοξίες για ισχυρή στρατιωτική ισχύς και κοινή διπλωματική δράση και στην διαφορετική κουλτούρα αλλά και στις εθνικές προτεραιότητες το χάσμα είναι ακόμη μεγάλο. Παρόλα αυτά στα παρακάτω κεφάλαια δίνεται η ευκαιρία να ξεδιπλώσουμε τις εξελίξεις στην εμβάθυνση της ΕΕ στο σημείο που εντοπίζεται σήμερα μέσα από τα αίτια που την διαμόρφωσαν.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

European Defense and Security

Keywords: CFSP, CSDP, PESCO, European Integration, Global Strategy

Abstract

EU has begun to participate in projects in the fields of security and defense policies since the beginning of the ’90 but at first in a trial period. The French Anglo summit in December 1998 was a real breakthrough since France and the UK have converged in foreign and defense policies issues. Treaty of Lisbon provides the Union with a flexible (broad) interpretation of Petersberg tasks according to the use of military or nonmilitary means. However, the deeply intergovernmental character of those policies, the reluctance of the member states in developing essential military capabilities while the concurrent adherence to NATO structures, do not allow EU to perform highly in managing the international crises. After the EUs first attempt of obtaining a strategic culture in 2003, (actually the text was below the initial expectations), the strategic recension has been published in 2016, in which the threats in the modern world and the fact that a high strategy is a necessary condition for the international role of Europe have been clearly pointed out. BREXIT is also a major concern for the EU, which in a way enforces the military cooperation structures and arouses the ¨sleeping beauty ¨of the Treaty (PESCO). Will Europe be able at last to become the international actor in the international political arena or she will remain an economical giant and a political migid at the same time? The answer to the arguably emerged question is not at all easy because there is a huge gap between the national priorities and the expectations of acquiring mighty military forces / common diplomatic action. However in the following chapters the European integration development will unfold through the causes that have provoked them.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Περιεχόμενα

Περίληψη 4
Abstract 5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ 8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΕΠΠΑ/ΚΠΑΑ 10
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ 10
Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Απαρχές έως την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία) 10
Το Σχέδιο Μάρσαλ (1947) 10
ΕΚΑΧ (1950) 10
Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα (ΕΑΚ, 1952) 11
Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση(1955) 12
Η Εξωτερική διάσταση της ΕΟΚ (Ρώμη 1957) 13
Σχέδια FOUCHET (Οκτώβριος 1961, Ιανουάριος 1962) 14
Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (1970) 14
Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Συνθήκη του Μάαστριχτ έως τη Σύνοδο Κορυφής στην Κολωνία) 15
Συνθήκη του Μάαστριχτ (Μάαστριχτ, 1993) 15
Συνθήκη του Άμστερνταμ (Άμστερνταμ, 1997) 18
Διακήρυξη του St Malo (St Malo, 1998) 19
Σύνοδος Κορυφής της Κολωνίας (Κολωνία, 1999) 20
Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Σύνοδος Κορυφής στο Ελσίνκι έως τη Συνθήκη της Λισσαβόνας) 22
Σύνοδος Κορυφής στο Ελσίνκι (Ελσίνκι, 1999) 22
Σύνοδος κορυφής της Φέιρα (Φέιρα, 2000) 22
Συνθήκη της Νίκαιας 22
Συνθήκη της Λισσαβόνας 23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ 25
Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (Δεκέμβριος 2003) 25
Η Στρατηγική Εσωτερικής Ασφάλειας της ΕΕ (Μάρτιος 2010) 28
Η Ανανεωμένη Στρατηγική Εσωτερικής Ασφάλειας της ΕΕ (Ιούνιος 2015) 29
Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ (Δεκέμβριος 2016) 32

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»: Ο ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΒΡΑΧΙΩΝΑΣ ΤΗΣ ΕΕ 38
Χαρακτηριστικά Σχηματισμών Μάχης (BattleGroups) 39
Δυνατότητες Σχηματισμών Μάχης BG's 41
Αδυναμίες σχηματισμών μάχης 42
Αμυντική Συνεργασία – Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) 43
Κριτήρια Συμμετοχής 44
Πρωτόκολλο Αριθ. 10 της Συνθήκης της Λισαβόνας : 45
Ιστορικό 46
Σύσταση PESCO 47
Δεσμεύσεις PESCO 48
Οι 20 δεσμεύσεις της PESCO (Αγγελόπουλος, 2017), οι οποίες προϊόντος του χρόνου θα αναθεωρηθούν και θα εξειδικευθούν περαιτέρω, χωρίζονται σε πέντε τομείς, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης της Λισαβόνας (Αγγελόπουλος, 2017): 48
Υλοποίηση Δεσμεύσεων PESCO 50
Τρόπος Διακυβέρνησης 50
Η Ελλάς και τα προγράμματα PESCO 51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ BREXIT ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 53
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 57
Βιβλιογραφία και Αναφορές 60

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έντονα διαπιστωμένη ανάγκη στην μεταπολεμική Ευρώπη για ειρήνη και συνεργασία οδήγησε στη γέννηση των αιτιών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης σε ένα πλαίσιο συμφιλίωσης μεταξύ Γερμανίας και Γαλλίας. Η αβεβαιότητα που δημιούργησε η ψυχροπολεμική κατάσταση ενέτεινε την συνειδητοποίηση ότι καμία από τις ευρωπαϊκές δυνάμεις δεν ήταν σε θέση να εγγυηθεί την ασφάλεια της. Όμως η έλλειψη εγγυήσεων σε επίπεδο ασφάλειας για τις ευρωπαϊκές χώρες και η συνειδητοποίηση του πυρηνικού κινδύνου δεν αποτέλεσαν ικανή και αναγκαία συνθήκη για την ανάληψη απόφασης προς ένα κοινό αμυντικό δόγμα αλλά βρέθηκαν να εγκλωβίζονται στις αντιπαραθέσεις και τα διλήμματα τους με αποτέλεσμα η αμερικανική ασπίδα ασφαλείας να προκρίνεται ως η πλέον κατάλληλη (Υφαντής & Παπανασστασόπουλος, 2017).

Η συζήτηση τέθηκε ξανά σε νέα βάση με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και την κατάρρευση της ΕΣΣΔ για την θέση και τον ρόλο της Ευρώπης στο παγκόσμιο στερέωμα. Με τις ισορροπίες να αλλάζουν διαρκώς δινόταν η ευκαιρία σε νέες δυνάμεις να διεκδικήσουν οικονομική και πολιτική ισχύς. Η ΕΕ βρισκόμενη σε ένα δυισμό ως προς την φύση της, με την κανονιστική της διάσταση να υπερισχύει ως προς την στρατηγική της ισχύ, διαμόρφωσε μόνο στα χαρτιά φιλοδοξίες παγκόσμιου δρώντα. Η ανάδειξη δυνάμεων όπως η Κίνα, η Βραζιλία, η Ινδία αλλά και της ανασυγκροτημένης Ρωσίας άλλαξαν τις γεωπολιτικές ισορροπίες παγκοσμίως.

Η εικοσαετής περίοδος, από τις απαρχές της δεκαετίας του ‘90 έως και την λήξη της δεκαετίας του ’10, δημιούργησε έντονα την αντίληψη ότι η Ευρώπη θα μπορούσε να κινηθεί με μεγαλύτερη αυτονομία απελευθερωμένη από τους μέχρι τότε περιορισμούς ως προς την ασφάλεια της και ότι ο αμερικανικός παράγοντας εγγύησης της ευρωπαϊκής ασφάλειας είχε πλέον ολοκληρώσει τον κύκλο του. Η ως άνω αντίληψη κατοχυρώθηκε θεσμικά, κυρίως από το Μάαστριχτ και μέχρι την ΣτΛ, δημιουργώντας την πεποίθηση ότι η ΕΕ θα μπορούσε να διεκδικήσει ρόλο παγκόσμιου πολιτικού παράγοντα. Οι φιλοδοξίες της Ένωσης διευρύνθηκαν ακόμη και στους παραδοσιακά σκληρούς πυρήνες διακυβερνητικής πολιτικής όπως εξωτερική πολιτική και

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

πολιτική άμυνας, οι οποίες μετουσιώθηκαν σε θεσμικά κείμενα όπως ΚΕΠΠΑ και ΚΠΑΑ.

Παρόλο όμως το γεγονός ότι η ΕΕ διακήρυξε τις προθέσεις να τεθεί στην κορυφή της διεθνούς πολιτικής σκακιέρας παραμένει εγκλωβισμένη στον ρόλο μιας όχι και τόσο υπολογίσιμης δύναμης, ενώ ταυτόχρονα παραμένει ανεπίδεκτη μαθήσεως μέσα από τις κατά καιρούς αποτυχίες που αντιμετωπίζει σε διεθνείς κρίσεις. Βήματα προς την πορεία της παγκόσμιας στρατηγικής έγιναν, στον βαθμό που το επέτρεψαν οι εθνικές ασυμμετρίες, αλλά μόνο σε θεσμικό επίπεδο και πολύ μικρής πολιτικής σημασίας.

Η ΕΕ διαθέτει πληθώρα πόρων όπως οικονομικούς, τεχνολογικούς και πάνω από όλα ανθρώπινους και σε διαφορετική περίπτωση η εξέλιξη της σε παγκόσμιο δρώντα θα αποτελούσε μονόδρομο. Όμως δεν είναι καθόλου τέτοια η κατάσταση της, αντιθέτως υπολείπεται σε σχέση με τις ΗΠΑ, τη Ρωσία αλλά και την Κίνα. Η ΕΕ διαθέτει ένα κανονιστικό πλαίσιο στους τομείς άμυνας και ασφάλειας αλλά ταυτόχρονα δεν είναι σε θέση να αποκτήσει επιχειρησιακές ικανότητες αντίστοιχες με την οικονομική της βαρύτητα.

Στα παρακάτω κεφάλαια γίνεται μία προσπάθεια αποτύπωσης της ιστορικής εξέλιξης της θεσμικής συγκρότησης της ΕΕ παραθέτοντας μέσα από την περιγραφή των κειμένων, τι επί της ουσίας σημαίνει ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια, ποιες είναι οι έννοιες των απειλών, ποιες είναι οι νέες προκλήσεις στον όλο και πιο διασυνδεδεμένο σύγχρονο κόσμο και εν τέλει ποια είναι η στρατηγική θεώρηση της. Αναλύεται επίσης ποια είναι η τρέχουσα επιχειρησιακή της κατάσταση μέσα από ποιες αιτίες προέκυψε και ποιες αποστολές είναι σε θέση να αντιμετωπίσει. Τέλος αναπτύσσονται κάποιες απόψεις ως προς τις επιπτώσεις που δύνανται να προκληθούν από το BREXIT τόσο για την Ένωση αλλά και για το ΗΒ.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Α»: ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΚΑΙ ΚΕΠΠΑ/ΚΠΑΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Για περισσότερα από 60 χρόνια υφίστανται συνεχείς διεργασίες στα πλαίσια του οράματος της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης της Άμυνας και Ασφάλειας. Εκπρόσωποι των χωρών της Ευρώπης με συνεχείς διαβουλεύσεις, εν μέσω αλλαγών των γεωπολιτικών δεδομένων και εθνικών επιταγών, διαμόρφωσαν την ταυτότητα της σημερινής Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

Στη συνέχεια αποτυπώνονται με χρονολογική σειρά οι κυριότεροι σταθμοί της πορείας της εξέλιξης της ΚΕΠΠΑ.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Απαρχές έως την Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία)

Το Σχέδιο Μάρσαλ (1947)

Αποσκοπούσε να βελτιώσει τις κοινωνικό-οικονομικές καταστάσεις και να αποκαταστήσει την σταθερότητα στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Ήταν το εργαλείο εκείνο, σύμφωνα με το οποίο διαμορφώθηκε και εδραιώθηκε ένα ολόκληρο πακέτο πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δομών στη Δυτική Ευρώπη πάνω στις αρχές της δημοκρατίας, κανόνων δικαίου και της ελεύθερης αγοράς, το οποίο επηρέασε όχι μόνο μεμονωμένα κράτη αλλά και τις σχέσεις μεταξύ τους.

Η Αμερικανική προσέγγιση ήταν εξαιρετικά σημαντική διότι κατόρθωσε να θέσει σε στενή συνεργασία πολιτικό-οικονομικούς ηγέτες, διπλωμάτες καθώς και δημοσίους υπαλλήλους θέτοντας τα θεμέλια για την μετέπειτα συνεργασία Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ).

ΕΚΑΧ (1950)

Ο τότε Υπουργός Εξωτερικών της Γαλλίας Ρόμπερτ Σούμαν προώθησε ένα μεγαλεπήβολο σχέδιο εκμετάλλευσης των πρώτων υλών κάθε

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

βιομηχανοποιημένης κοινωνίας τον άνθρακα και τον χάλυβα υπό τη μορφή κοινοπραξίας μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας.

Επί της ουσίας πρότεινε τόσο η Γαλλική όσο και η Γερμανική παραγωγή άνθρακα και χάλυβα να τεθεί κάτω από μία κοινή υψηλή εποπτεία σε ένα οργανισμό ανοικτό και για άλλες συμμετοχές κρατών μελών.

Με αυτό τον τρόπο έμπαιναν τα θεμέλια αφενός μιας κοινής αγοράς για βασικές πρώτες ύλες της πολεμικής βιομηχανίας και αφετέρου ήταν η πρώτη διακρατική συμφωνία που διέθετε σημαντικά υπερεθνικά χαρακτηριστικά.

Η συγκεκριμένη πρόταση παρήγαγε όχι μόνο ένα μεγάλο οικονομικό πλεονέκτημα αλλά στόχευε, επίσης, στην καρδιά της εξωτερικής πολιτικής καθιστώντας ένα πόλεμο μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας όχι μόνο αδιανόητο αλλά και από υλικής πλευράς αδύνατο.

Μέσα σε λιγότερο από ένα χρόνο η Γαλλία, Δ. Γερμανία, Ιταλία, οι Κάτω Χώρες, το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο υπέγραψαν τη Συνθήκη των Παρισίων ιδρύοντας την ΕΚΑΧ.

Ευρωπαϊκή Αμυντική Κοινότητα (ΕΑΚ, 1952)

Ήταν σχέδιο που προτάθηκε το 1950 από τον πρωθυπουργό της Γαλλίας Ρενέ Πλεβέν για την δημιουργία ενός ευρωπαϊκού στρατού κάτω από τον έλεγχο ενός Ευρωπαίου Υπουργού Άμυνας μιας ενωμένης πολιτικά Ευρώπης.

Η ΕΑΚ θα περιλάμβανε τη Δυτική Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Το Μάιο του 1952 υπογράφηκε ένα σχέδιο Συνθήκης από τα προαναφερόμενα κράτη μέλη της ΕΚΑΧ, το οποίο δόθηκε στα εθνικά κοινοβούλια για επικύρωση, για να το απορρίψει στη συνέχεια η γαλλική Εθνοσυνέλευση με 319 ψήφους έναντι 264 υπέρ και 43 αποχές (Nugent, 2012).

Πέντε χρόνια μόλις από την Γερμανική επιθετικότητα, της οποίας είχε πέσει θύμα σχεδόν όλη η Ευρώπη, η ιδέα επανεξοπλισμού του Γερμανικού στρατού, ακόμη και εάν χρησιμοποιούνταν για να υπηρετήσει συλλογική ευρωπαϊκή άμυνα από δυνητικές εξ ανατολών επιθέσεις, ήταν πολύ τραβηγμένο για τη Γαλλία και την υπόλοιπη Δυτική Ευρώπη.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Βέβαια, το εν λόγω σχέδιο Συνθήκης δεν ήταν επί της ουσίας ούτε πολύ κοινοτικό, ούτε και πολύ ευρωπαϊκό συγκριτικά με το πως αρχικά είχε προβληθεί. Οι Γάλλοι δεχόντουσαν πιέσεις τόσο από τα κράτη μέλη της ΕΚΑΧ όσο και από τις ΗΠΑ να το αποδεχτούν και διαβάζοντας καλύτερα ανάμεσα στις γραμμές διαφαινόταν τόσο ο διακυβερνητικός του χαρακτήρας όσο και η Αμερικανική επιρροή.

Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση(1955)

Από τα μέσα του 1954, οι δυτικό ανατολικές σχέσεις παρουσίαζαν βελτίωση με αποτέλεσμα να μειωθεί δραστικά η ανάγκη αλλά και τα κίνητρα για τη δημιουργία Ευρωπαϊκού στρατού, καθώς με την λήξη του πολέμου της Κορέας και το θάνατο του Στάλιν η ΕΑΚ δεν φαινόταν πια τόσο απαραίτητη.

Επιπροσθέτως και εν μέσω αυξημένων ανησυχιών προς τυχόν απώλεια εθνικής κυριαρχίας σε θέματα ασφάλειας και άμυνας αλλά και ενστάσεις για τυχόν επανεξοπλισμό της Γερμανίας το Γαλλικό Κοινοβούλιο αρνήθηκε να επικυρώσει τη Συνθήκη για την ΕΑΚ.

Μετά την αποτυχία του σχεδίου της ΕΑΚ, υιοθετήθηκε μια εναλλακτική λύση προς ενίσχυση των ευρωπαϊκών αμυντικών δυνατοτήτων συμπεριλαμβανομένου και του στρατιωτικού δυναμικού της Δ. Γερμανίας, γεγονός που τέθηκε ως προϋπόθεση από πλευράς Αμερικάνων για την συνέχιση της ενίσχυσης των δικών τους δυνάμεων στην Ευρώπη προς εξασφάλιση δυνητικών επιθέσεων από τη Ρωσία. Η νέα προσέγγιση αναβίωσε το Σύμφωνο των Βρυξελλών (1948) το οποίο αφορούσε μεταξύ άλλων και τη συλλογική άμυνα και υπογράφηκε από τρεις χώρες τη Μπενελούξ, τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Η ΔΕΕ απρόθυμη να αποκτήσει στρατιωτικές δομές τύπου ΝΑΤΟ βασίστηκε στην στρατιωτική αυθεντία του, για πληροφορίες και συμβουλές επί στρατιωτικών θεμάτων ενώ παράλληλα δημιούργησε την ευκαιρία η Δ. Γερμανία να γίνει μέλος του ΝΑΤΟ. Επρόκειτο να μεριμνά για την εκπόνηση των σχεδιασμών και την εφαρμογή των αποφάσεων και των δράσεων που έχουν να κάνουν με την άμυνα των κρατών μελών.

«Η αποτυχία της ΕΑΚ και η επακόλουθη δημιουργία της ΔΕΕ άφησε να εννοηθεί πως την ευθύνη για τις στρατιωτικές δομές ασφάλειας» (Nugent,

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

2012) θα την αναλάμβανε το ΝΑΤΟ και όχι η Ευρώπη, με αποτέλεσμα οι Ευρωπαίοι να χάσουν την ευκαιρία να σχηματίσουν τις δικές τους αξιόπιστες στρατιωτικές δομές και κατ'επέκταση το εργαλείο εκείνο που θα τους βοηθούσε στη διαμόρφωση της πολιτικής των συμφερόντων τους.

Η Εξωτερική διάσταση της ΕΟΚ (Ρώμη 1957)

Με την Συνθήκη της Ρώμης το 1957 θεσπίστηκαν η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ατομικής Ενέργειας. Η ευρωπαϊκή πορεία ολοκλήρωσης προϋποθέτει αρχικά την αλλαγή κατεύθυνσης μέσα από ένα οικονομικό μονοπάτι υλοποίησης στόχων χωρίς να λαμβάνονται αρχικά υπόψη διαστάσεις εξωτερικής πολιτικής ασφάλειας ή άμυνας.

Ως εκ τούτου δόθηκαν οι κατευθυντήριες γραμμές πολιτικών για την δημιουργία μια κοινής αγοράς η οποία επρόκειτο να βασιστεί στα ακόλουθα:

α. κατάργηση όλων των δασμών και των ποσοτικών περιορισμών.

β. θέσπιση κοινού εξωτερικού δασμολογίου.

γ. απαγόρευση μιας σειράς πρακτικών που στρέβλωναν τον ανταγωνισμό.

δ. θέσπιση μέτρων για την ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων (Nugent, 2012)

Στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα παραχωρήθηκαν όλες οι αρμοδιότητες πολιτικής εξωτερικού εμπορίου για την υλοποίηση συμφωνιών με τρίτες χώρες. Στην Επιτροπή δόθηκε ηγετικός ρόλος στις εξωτερικές διαπραγματεύσεις από την αρχή. Αυτές αρχικά οι εξωτερικές αρμοδιότητες, βασισμένες στην λογική ανάπτυξης των οικονομικών εμπορικών σχέσεων σε συνδυασμό με τη διεθνή νομική προσωπικότητα της ΕΟΚ της επέτρεψε να αναπτυχθεί βαθμιαίως σε ένα διεθνή δρώντα (Nugent, 2012). Οι εξωτερικές αρμοδιότητες της ΕΟΚ επέβαλαν αφενός στους Ευρωπαίους να προσδιοριστούν αφετέρου να καθορίσουν τις σχέσεις τους με τον υπόλοιπο κόσμο.

Δημιουργήθηκαν εκτενείς προσδοκίες για τον ρόλο της ΕΟΚ ως μεγάλη δύναμη, οι οποίες συνεπάγονται επιλογές συσχετιζόμενες με θέματα εξωτερικής πολιτικής (Keukeleire & Delreux, 2014)

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Η όλο και αναπτυσσόμενη διεθνής παρουσία της ΕΟΚ ήταν τόσο σπουδαία που την υποχρέωσε σε μια περαιτέρω αύξηση της διεθνής δράσης της (Sjöstedt, 1977)

Με όχημα τις εμπορικές σχέσεις που αναπτύχθηκαν, μετασχημάτισε το οικονομικό της βάρος σε πολιτικούς στόχους, κάνοντας χρήση εμπορικό-οικονομικών κυρώσεων, οι οποίες αποδείχθηκαν ένα σημαντικό εργαλείο εξωτερικής πολιτικής (Dijkstra & Vanhoonacker , 2017)

Ως εκ τούτου η ΕΟΚ σταδιακά και ήσυχα εξελίχθηκε σε δρώντα εξωτερικής πολιτικής παρά το γεγονός ότι δεν τις είχαν εκχωρηθεί ανάλογες αρμοδιότητες. Αυτό ήταν κάτι το οποίο δεν είχε αρχικά προβλεφθεί από τα κράτη μέλη και βεβαίως δεν είχε την ολόψυχη υποστήριξη καθολικά από αυτά.

Σχέδια FOUCHET (Οκτώβριος 1961, Ιανουάριος 1962)

Ο Christian Fouchet, Γάλλος διπλωμάτης, υπέβαλλε διαδοχικά δύο εκδοχές ενός σχεδίου που απέβλεπε, αφενός η πρώτη σε μια ένωση κρατών με καθαρά διακυβερνητικό χαρακτήρα επιδιώκοντας πολιτική συνεργασία σε τομείς κοινής εξωτερικής πολιτικής και άμυνας, ενώ η δεύτερη εκδοχή στην επέκταση της Ένωσης στο πεδίο της οικονομίας.

Τα δύο σχέδια προκάλεσαν ποικίλες αντιδράσεις και έντονη αμφισβήτηση για την διατήρηση της ανεξαρτησίας των κοινοτικών θεσμών, την ομαλή διατήρηση των σχέσεων με το ΝΑΤΟ, με αποτέλεσμα οι διαπραγματεύσεις μεταξύ των κρατών μελών να διακοπούν το 1962 και το σχέδιο να εγκαταλειφθεί.

Ευρωπαϊκή Πολιτική Συνεργασία (1970)

Εγκαινιάστηκε το 1970 στη σύνοδο κορυφής του Λουξεμβούργου και αποτέλεσε τη διαδικασία εκείνη μέσω της οποίας τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων συντόνιζαν τις εξωτερικές τους πολιτικές. Η ΕΠΣ προέβλεπε κατά κύριο λόγο τη διενέργεια διαβουλεύσεων και αλληλοενημέρωσης μεταξύ των κρατών μελών για ζητήματα εξωτερικής πολιτικής μέσω συναντήσεων των ΥΠΕΞ τέσσερις φορές το χρόνο με στόχο την σύγκλιση απόψεων και την αναζήτηση κοινής θέσης.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη, στα μέσα της δεκαετίας του '80, με τις διατάξεις της έρχεται να επισημοποιήσει μια σειρά από πρακτικές και να κωδικοποιήσει ρυθμίσεις της ΕΠΣ που αναπτύχθηκαν από το 1970-1985. Παρόλα αυτά δεν θεσπίστηκε νομοθεσία στο πλαίσιο της ΕΠΣ, οι αποφάσεις λαμβάνονταν με συναίνεση και εάν κάποιο κράτος επιθυμούσε να συμμετέχει σε μια ανεξάρτητη δραστηριότητα δεν μπορούσε να το εμποδίσει κανείς. Η ΕΠΣ αποδείχτηκε ανεπαρκής στο να διαμορφώσει πολιτική σε περιόδους κρίσεων. Ως εκ τούτου η σημασία της εξωτερικής πολιτικής για τα κράτη μέλη είχε μία αυξητική τάση και δημιουργούσε τις προοπτικές για περαιτέρω ανάπτυξη της αλλά ακόμα κα μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η διεθνής στάση της Ευρώπης είχε δύο όψεις. Από τη μία ήταν αυτή του οικονομικού γίγαντα και από την άλλη του πολιτικού πυγμαίου. Αυτό σημαίνει ότι σε διεθνές επίπεδο είχε ιδιαίτερα μεγάλη επιρροή στα οικονομικά θέματα αλλά σε θέματα υψηλής πολιτικής δηλαδή σε θέματα άμυνας και ασφάλειας δεν είχε την αντίστοιχη βαρύτητα.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Συνθήκη του Μάαστριχτ έως τη Σύνοδο Κορυφής στην Κολωνία)

Συνθήκη του Μάαστριχτ (Μάαστριχτ, 1993)

Επίσημα γνωστή ως «Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση» θεωρείται η σημαντικότερη και ιστορικότερη συνθήκη της γηραιάς ηπείρου και δεύτερη σε παγκόσμια κλίμακα μετά εκείνης της ιδρύσεως του ΟΗΕ. Σε όρους εξωτερικής πολιτικής η σύσταση της ΚΕΠΠΑ ήταν από τις σημαντικότερες επιτυχίες της. Η πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων, η επανένωση της Γερμανίας, η Ιρακινή εισβολή στο Κουβέιτ καθώς και η Γιουγκοσλαβική κρίση ήταν οι γεωστρατηγικές αλλαγές που προηγήθηκαν και αποτέλεσαν τα κίνητρα που έδρασαν ως καταλύτης για την δημιουργία της συνθήκης.

Η ΚΕΠΠΑ καθιερώθηκε ως ένας από τους τρεις πυλώνες της Ένωσης, βασιζόταν σε διακυβερνητική βάση για την ομόφωνη λήψη αποφάσεων και στην πράξη ήταν το πλαίσιο που θα της επέτρεπε να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις που ανέδειξαν οι ανατροπές στο διεθνές περιβάλλον καθώς και στις περιοχές που γειτονεύουν με αυτήν.

Πιο συγκεκριμένα η ΚΕΠΠΑ σήμαινε τα ακόλουθα:

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

α. εξισορρόπηση ανάμεσα σε μια Γερμανία που ολοένα αύξανε την επιρροή της μέσα από την ενοποίηση της και στα κράτη μέλη που επιζητούσαν να την αφομοιώσουν σε μία πιο δυνατή ευρωπαϊκή οντότητα.

β. διαχείριση των ενδοθεσμικών σχέσεων καθώς και των σχέσεων μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, η οποία υπό τον Πρόεδρο Ντελόρ είχε αναπτύξει αποφασιστικά τη δυναμική της στις εξωτερικές υποθέσεις κάνοντας χρήση βέλτιστα των εργαλείων πολιτικής της, το οποίο έπρεπε να περιοριστεί (Keukeleire & Delreux, 2014)

γ. έμφαση της Ευρωπαϊκής ταυτότητας και δράσης διεθνώς, εκείνη τη περίοδο των γεωπολιτικών αλλαγών και κυρίως από τις κρίσεις του κόλπου και της Γιουγκοσλαβίας όπου η Ευρώπη έχασε σε αξιοπιστία δράσεων.

Αν και τα κράτη μέλη αποδέχτηκαν την ΚΕΠΠΑ για τους λόγους που προαναφέρθηκαν, ο τρόπος με τον οποίο η εν λόγω πολιτική ερμηνευόταν ήταν αμφίσημος και αντιφατικός. Για παράδειγμα πολλοί ήταν εκείνοι που πίστευαν ότι δεν θα ήταν σε θέση να ανταποκριθεί ως πολιτική σε αυτό που προσδιόριζαν οι λέξεις που την συνέθεταν, αντίθετα άλλοι θεωρούσαν ότι εκπλήρωνε το βασικό της σκοπό, από το γεγονός και μόνο, ότι κατόρθωσε να υφίσταται ως πολιτική. Σε αντίθεση με τη διακυβερνητική σύνοδο για την ευρωπαϊκή νομισματική ένωση, η οποία είχε προετοιμαστεί διεξοδικά από την τότε Επιτροπή του Ντελόρ από το 1988, η διακυβερνητική σύνοδος για την ευρωπαϊκή πολιτική ένωση, στην οποία διαπραγματευόταν η ΚΕΠΠΑ φειδόταν σε σοβαρές προπαρασκευαστικές διασκέψεις.

Άρα αυτό αποτελούσε μία σοβαρή ένδειξη, ότι η ΚΕΠΠΑ δεν ήταν αποτέλεσμα μιας καλής αναλογιζόμενης πρωτοβουλίας αλλά κυρίως ένα δημιούργημα αντίδρασης στην κρίση πανικού που ξέσπασε με τις διεθνείς γεωπολιτικές αναταράξεις και βρήκε τα κράτη μέλη ανίκανα να δράσουν συλλογικά Η διαμόρφωση της ΚΕΠΠΑ απόκτησε χαρακτηριστικά και έννοιες που παρατίθενται ακολούθως: (Keukeleire & Delreux, 2014)

α. τα κράτη μέλη τοποθετώντας την στο δεύτερο πυλώνα αποκομμένη από τον πρώτο πυλώνα και τα βασικά εργαλεία πολιτικής του όπως η εμπορική πολιτική, το δίκτυο συμφωνιών εμπορίου και ανάπτυξης, όχι μόνο στέρησαν από τη εν λόγω πολιτική ουσιώδη εργαλεία εξωτερικής πολιτικής αλλά ούτε καν την προίκισαν με δικά της εργαλεία πολιτικής ή πόσο μάλλον με οικονομικούς πόρους για να τις επιτρέψουν να ανταποκριθεί επιτυχώς.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

β. πίσω από την τοποθέτηση της στο δεύτερο πυλώνα επίσης δεν είχε κανένα κοινό σημείο με τον τρόπο λήψης αποφάσεων των πολιτικών του πρώτου πυλώνα, αφού η διαμόρφωση πολιτικής θα ήταν αυστηρά διακυβερνητική εκφρασμένη από το Συμβούλιο και η λήψη αποφάσεων θα παίρνονταν με απόλυτη ομοφωνία, καθιστώντας τα κράτη μέλη κυρίαρχα στην ανάπτυξη πρωτοβουλιών και εφαρμογών των όποιων δράσεων.

γ. η στρατιωτική διάσταση της ασφάλειας ήταν το πεδίο μεγάλων αποκλίσεων μεταξύ των κρατών μελών διασπώντας τα κράτη σε δύο ομάδες με πρώτη αυτούς που αποδεχόταν την έννοια της κοινής άμυνας, όπως Γαλλία και Γερμανία και τους υπόλοιπους απαρτιζόμενοι από τους ουδέτερους και τους Ατλαντιστές με κύριους εκφραστές τη Βρετανία, την Ολλανδία και χαλαρότερα τη Πορτογαλία, οι οποίοι αντιτάχθηκαν εντονότατα στην επέκταση της αρμοδιότητας της Ένωσης στον τομέα της άμυνας, ενώ με διστακτικότητα και κάτω από προϋποθέσεις αποδέχτηκαν τη συμπερίληψη της ασφάλειας στο πεδίο της ΚΕΠΠΑ (Ιωακειμίδης, 1995)

Βασική θέση των χωρών αυτών ήταν ότι η Ατλαντική συμμαχία (ΝΑΤΟ) συνιστά επαρκές και ικανοποιητικό θεσμικό πλαίσιο για την άρθρωση της Ευρωπαϊκής άμυνας, ενώ παράλληλα διασφαλίζει την αμυντική σύνδεση ΗΠΑ-Ευρώπης (Ιωακειμίδης, 1995)

Προκειμένου ξεπεραστούν τα εμπόδια από μία τόσο παραλυτική κατάσταση υπήρξε μία σκοπίμως αμφίσημη διατύπωση συναινώντας τόσο τα κράτη εκείνα που υποστήριζαν την ευρωπαϊκή αμυντική διάσταση όσο τα ουδέτερα και οι Ατλαντιστές ότι η ΚΕΠΠΑ θα περιλαμβάνει όλα τα ζητήματα που έχουν να κάνουν με την ασφάλεια της Ένωσης συμπεριλαμβάνοντας ότι ενδεχόμενη πλαισίωση μιας κοινής αμυντικής πολιτικής θα μπορούσε κάποτε να οδηγήσει σε μία κοινή άμυνα (Keukeleire & Delreux, 2014)

Αν οι στόχοι της εξωτερικής πολιτικής σε ένα γενικό διακηρυκτικό και μάλλον ανώδυνο επίπεδο συμφωνήθηκαν σχετικά εύκολα, ο προσδιορισμός του πεδίου και της έκτασης της κοινής εξωτερικής πολιτικής αποδείχτηκε εξαιρετικά δύσκολη διαπραγματευτική άσκηση, ιδιαίτερα καθώς ο προσδιορισμός του πεδίου της ΚΕΠΠΑ θα επηρέαζε σε σημαντικό βαθμό και την εμβέλεια υλοποίησης των στόχων[(Ιωακειμίδης, 1995)

Ανεξάρτητα από τα υποβόσκοντα κίνητρα και τους ανταγωνισμούς των κρατών μελών η δημιουργία της ΚΕΠΠΑ και κυρίως το όνομα της

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

δημιουργούσαν υψηλές προσδοκίες στο γεγονός ότι η ΕΕ θα μπορούσε να δρα στο διεθνές στερέωμα με περισσότερη συνοχή και αποτελεσματικότητα.

Όμως η ΚΕΠΠΑ στα χρόνια που επακολούθησαν απέτυχε να ανταποκριθεί στις προδιαγραφές της συμβατικά εννοούμενης ονομασίας της, μιας και τα κράτη αφενός δεν δεσμεύτηκαν αναλόγως, αφετέρου δεν τις παρείχαν τα απαραίτητα εργαλεία και την θεσμική πλαισίωση.

Συνθήκη του Άμστερνταμ (Άμστερνταμ, 1997)

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ εισήγαγε τις εξής καινοτομίες σε σχέση με τη προηγούμενη Συνθήκη για την ΕΕ:

α. δημιουργία της θέσης του Ύπατου Εκπροσώπου για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας. Αυτή η αλλαγή ήταν θεμελιώδης μιας και η ΚΕΠΠΑ πλέον θα υποστηριζόταν από έναν μόνιμο δρώντα ο οποίος θα βοηθούσε το Συμβούλιο και την Προεδρία στον σχεδιασμό, προετοιμασία, και εφαρμογή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, αλλά ταυτόχρονα και ως Επίτροπος για θέματα Εξωτερικής Πολιτικής της Commision γεφυρώνει, σε ένα διακυβερνητικό τομέα πολιτικής, τόσο διακυβερνητικά όσο και υπερεθνικά όργανα της ΕΕ. Υποστηρίζεται από μία Μονάδα Σχεδιασμού Πολιτικής και Έγκαιρης προειδοποίησης.

Μετά την πρόσφατη πανωλεθρία της ΕΕ στα δυτικά Βαλκάνια και συγκεκριμένα στο Κόσσοβο, η Σύνοδος Κορυφής της Κολονίας το 1999 επέλεξε να διορίσει τη πολιτικά διακεκριμένη φιγούρα του Χαβιέρ Σολάνα, ο οποίος ως Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ είχε ηγηθεί των στρατιωτικών επιχειρήσεων κατά της Σερβίας. Ο διορισμός του Σολάνα καταδεικνύει ότι τα κράτη μέλη είχαν πάρει σοβαρά την ενίσχυση της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ αλλά και την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών δυνατοτήτων.

Ο Σολάνα γρήγορα αύξησε την αποτελεσματικότητα της ΚΕΠΠΑ σε υποθέσεις κλειδιά με επιτυχημένη μεσολάβηση σε FYROM 2001 και Ουκρανία το 2004. Παρόλα αυτά οι διπλωματικές του ικανότητες από μόνες τους δεν μπορούσαν να υπερκεράσουν τα εμπόδια που αντιμετώπιζε η ΚΕΠΠΑ.

β. Με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ υπήρξε ενδυνάμωση των σχέσεων μεταξύ της ΕΕ και της ΔΕΕ. Η ΕΕ κέρδισε πρόσβαση στις επιχειρησιακές δυνατότητες της ΔΕΕ και επιτεύχθηκε μικρή πρόοδος με τα Καθήκοντα του Πέτερσμπεργκ σε ανθρωπιστικές και διασωστικές επιχειρήσεις, επιχειρήσεις

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

διατήρησης της ειρήνης καθώς και σε επιχειρήσεις μάχης σε καταστάσεις διαχείρισης κρίσεων. Η ΕΕ ενθάρρυνε στενότερες θεσμικές σχέσεις με την ΔΕΕ με την προοπτική να την ενσωμάτωση της ΔΕΕ στην ΕΕ.

Γρήγορα όμως οι διατάξεις που αρχικά θέσπισαν τις σχέσεις μεταξύ ΕΕ και ΔΕΕ αντικαταστάθηκαν από μία νέα δυναμική την Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας.

Διακήρυξη του St Malo (St Malo, 1998)

Από τις διστακτικές αποκρίσεις της Ευρώπης στις συγκρούσεις στον Περσικό Κόλπο και στη συνέχεια στη διάσπαση της πρώην Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, απέδειξε μεν ότι μπορεί να συμβάλλει στη σταθεροποίηση και την ανασυγκρότηση των πληγέντων περιοχών μετά το πόλεμο, αλλά σε στρατιωτικό επίπεδο τα περιθώρια αντίδρασης της είναι πιο περιορισμένα.

Προς τα τέλη της δεκαετίας του 1990 οι συνεχιζόμενες ταραχές στα Βαλκάνια κατέδειξαν τις αδυναμίες της Ευρώπης, την εξάρτηση της από τη στρατιωτική δύναμη και τη πολιτική θέληση των ΗΠΑ και ανέδειξαν την ανάγκη για μεγαλύτερη ευρωπαϊκή ανεξαρτησία στην ανάπτυξη στρατιωτικής δράσης όσο αφορά επιχειρήσεις ασφάλειας (Nugent, 2012).

Όσο η ΕΕ δεν διέθετε αποτελεσματική στρατιωτική επιχειρησιακή ικανότητα, οι ΗΠΑ θα αναλάμβαναν ηγετικό ρόλο στην αντιμετώπιση των συγκρούσεων στην ευρωπαϊκή ήπειρο, γεγονός από μόνο του το οποίο δεν άφηνε περιθώρια επιλογής στην ΕΕ σε περιπτώσεις στις οποίες θα ήθελε διαφορετική στάση και διαχείριση από αυτήν των ΗΠΑ.

Η διαχείριση των συγκρούσεων απαιτεί γρήγορες και αποτελεσματικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, κάτι που δεν διέθετε η ΕΕ στους τομείς ασφάλειας και άμυνας (Nugent, 2012)

Η μεγαλύτερη επανάσταση στην πολιτική άμυνας πραγματοποιήθηκε το Δεκέμβριο του 1998 όπου έλαβε χώρα η Γάλλο-Βρετανική σύνοδος και στην οποία επετεύχθητε σύγκλιση των δύο χωρών με τις πλέον αντίθετες απόψεις σχετικά με τους ευρωπαϊκούς και αμερικανικούς προσανατολισμούς στην εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας (Nugent, 2012)

Έτσι λοιπόν αποφασίστηκε από τους Πρωθυπουργούς της Γαλλίας και του ΗΒ ότι η Ένωση έπρεπε να αποκτήσει τη δυνατότητα για πιο αυτόνομες

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

δράσεις με αξιόπιστα στρατιωτικά μέσα, τις προθέσεις να αποφασίζει να τα χρησιμοποιήσει και την ετοιμότητα που επιβάλλεται για να τα κινητοποιήσει.

Η συνάντηση στο St Malo απόκτησε μάλλον ένα συμβιβαστικό χαρακτήρα ανάμεσα σε δύο εξαιρετικά αντίθετες σε αμυντικές θέσεις χώρες παρά ένα χαρακτήρα οράματος, είχε ιδιαίτερη σημασία όμως, όχι μόνο διότι το Ηνωμένο Βασίλειο έπαψε να αντιτίθεται στην εξέταση μιας πολιτικής άμυνας στο πλαίσιο της ΕΕ, αλλά διότι κατέστη σαφές πως το εν λόγω κράτος επιθυμούσε να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτής της πολιτικής (Nugent, 2012).

Σύνοδος Κορυφής της Κολωνίας (Κολωνία, 1999)

Στη σύνοδο κορυφής της Κολωνίας τον Ιούνιο του 1999 υιοθετήθηκε η δήλωση με τίτλο «Σχετικά με την ενίσχυση της Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής για την Ασφάλεια και την Άμυνα», ενώ τονίζεται ο στόχος να μπορεί το Συμβούλιο να λαμβάνει αποφάσεις που αφορούν το σύνολο των Καθηκόντων Πέτερσμπεργκ σχετικά με την πρόληψη των συγκρούσεων και την διαχείριση των κρίσεων, έτσι ώστε η Ένωση να μπορεί να ενεργεί παρέχοντας αξιόπιστο στρατιωτικό δυναμικό και να μπορεί να ανταποκριθεί στις διεθνείς κρίσεις με την επιφύλαξη των δράσεων που αναλαμβάνει το ΝΑΤΟ (European Commission, 2018)

Σε σύντομο χρονικό διάστημα επιβεβαιώθηκε ότι οι Ευρωπαίοι ήταν πλέον σοβαροί με το ζήτημα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας.

Όμως αξίζει να αναφερθεί, ότι η αποδοχή των Αμερικάνων, αναφορικά με την ενίσχυση των στόχων αλλά και την ανάληψη από τους Ευρωπαίους ανάλογων δράσεων στις ως άνω περιπτώσεις, προϋπόθετε τα εξής:

α. να μην διαχωριστεί η ΚΠΑΑ από το ΝΑΤΟ.

β. να μην αντιγράφουν στρατιωτικές δυνατότητες.

γ. να μην υπάρξει διαχωρισμός σε χώρες που είναι εκτός ΕΕ αλλά είναι μέλη του ΝΑΤΟ.

Η τελική λύση επιτεύθχηκε με την συμφωνία BerlinPlus (Δεκέμβριος 2002), η οποία και διέπει τις σχέσεις μεταξύ ΕΕ και ΝΑΤΟ σε καταστάσεις διαχείρισης κρίσεων και εν συντομία προβλέπει τα ακόλουθα:

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

α. η ΕΕ μπορεί να διεξάγει επιχειρήσεις εκτός πλαισίου ΝΑΤΟ ή να κάνει χρήση νατοϊκών εργαλείων και δυνατοτήτων.

β. το ΝΑΤΟ εγγυάται ότι η ΕΕ δύναται να έχει πρόσβαση σε νατοϊκές δυνατότητες και εγκαταστάσεις.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Σύνοδος Κορυφής στο Ελσίνκι έως τη Συνθήκη της Λισσαβόνας)

Σύνοδος Κορυφής στο Ελσίνκι (Ελσίνκι, 1999)

Στη σύνοδο κορυφής στο Ελσίνκι επιτεύχθηκε συμφωνία σχετικά με έναν «Πρωταρχικό Στόχο» (HeadlineGoal) βάσει του οποίου θα δημιουργούνταν Ευρωπαϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης για την ανάληψη αποστολών τύπου Πετερσμπεργκ (European Commission, 2018)

Η γενική ιδέα ήταν η απόκτηση συγκεκριμένων δυνατοτήτων προκειμένου η ΕΕ να είναι σε θέση να εκτελέσει αυτόνομες επιχειρήσεις εφόσον απαιτηθεί. Για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών δυνατοτήτων, τα κράτη μέλη έθεσαν ως πρωταρχικό στόχο, μέσω αρχικά εθελοντικής συνεργασίας, την δυνατότητα να αναπτύσσουν ταχέως και εν συνέχεια να διατηρούν ικανές δυνάμεις, οι οποίες να εκτελούν το πλήρες φάσμα των καθηκόντων Petersberg, όπως ορίζεται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ, συμπεριλαμβανομένων και των πιο απαιτητικών, σε επίπεδο Σώματος Στρατού δηλαδή 60.000 άτομα.

Σύνοδος κορυφής της Φέιρα (Φέιρα, 2000)

Στη σύνοδο κορυφής της Φέιρα τον Ιούνιο του 2000 προστέθηκε ένας μη στρατιωτικός «Πρωταρχικός Στόχος» και συγκεκριμένα τα κράτη μέλη αναλαμβάνουν την δέσμευση να παρέχουν 5.000 αστυνομικούς υπαλλήλους εντός 30 ημερών σε καταστάσεις κρίσης. Συμφωνήθηκε να αναπτυχθεί Μηχανισμός Ταχείας Αντίδρασης ώστε να είναι δυνατή η διάθεση βοήθειας σε πολίτες σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης.

Συνθήκη της Νίκαιας

Η Συνθήκη της Νίκαιας εισήγαγε τη τροποποίηση στην εφαρμογή των διαδικασιών λήψης αποφάσεων την λεγόμενη διαδικασία της ενισχυμένης διαδικασίας, σύμφωνα με την οποία προβλέπεται η εφαρμογή της στον δεύτερο πυλώνα (ΚΕΠΠΑ) για την υλοποίηση των κοινών δράσεων και των

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

κοινών θέσεων που δεν έχουν όμως στρατιωτικές συνέπειες ή συνέπειες στον τομέα της άμυνας (Nugent, 2012).

Συνθήκη της Λισσαβόνας

Η εν λόγω συνθήκη τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2009 εισάγοντας καινοτομίες και μεταρρυθμίσεις, οι οποίες αναλύονται παρακάτω:

α. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο μετατρέπεται σε θεσμικό όργανο.

β. Δημιουργείται θέση του Προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου με θητεία δυόμιση ετών.

γ. Δημιουργείται θέση του ΄Υπατου Εκπροσώπου της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας με ταυτόχρονα καθήκοντα και ως Αντιπρόεδρος της Επιτροπής με το ίδιο χαρτοφυλάκιο συνδυάζοντας δύο θέσεις σε ένα πρόσωπο.

δ. Δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικών Δράσης με σκοπό την υποβοήθηση του ΄Υπατου Εκπροσώπου, αποτελούμενη από αξιωματούχους της Γραμματείας του Συμβουλίου, της Επιτροπής αλλά και των διπλωματικών αποστολών των κρατών μελών.

ε. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας μετονομάζεται σε Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας επισημοποιώντας το υπάρχον στήσιμο και λειτουργία της, επεκτείνοντας τα καθήκοντα Petersberg, καθιερώνοντας την μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία μεταξύ κρατών μελών που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων αναλαμβάνοντας δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό.

Οι διατάξεις της Συνθήκης περιγράφουν ότι η εν λόγω πολιτική θα παρέχει στην Ένωση την επιχειρησιακή δυνατότητα να διεξαγάγει στρατιωτικές επιχειρήσεις διατήρησης της ειρήνης και αποφυγής συγκρούσεων εκτός εδάφους της ΕΕ αλλά δεν αναφέρει την διεξαγωγή επιχειρήσεων για την προάσπιση των εδαφών της.

Επίσης η ΕΕ θα πρέπει να βασίζεται σε στρατιωτικά μέσα και δυνατότητες που θα τις παρέχουν τα κράτη μέλη σε εθελοντική βάση και δεν θα διαθέτει δικά της ή κοινά απαραίτητα εργαλεία όπως στρατεύματα, συστήματα διοίκησης και ελέγχου, διαδικασίες στρατιωτικών εξοπλισμών κ.α.

Καθορίζεται η ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής από τα κράτη μέλη σε κράτος μέλος που θα δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφος του, καθώς και η

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ρήτρα αλληλεγγύης μεταξύ κρατών μελών με σκοπό την πρόληψη τρομοκρατικής απειλής, των δημοκρατικών θεσμών και την παροχή προστασίας του άμαχου πληθυσμού.

Η Συνθήκη της Λισσαβόνας καταργεί από την μία το σύστημα των τριών πυλώνων της ΕΕ το οποίο ισχύει από την Συνθήκη του Μάαστριχτ βάζοντας όλες τις πτυχές της εξωτερικής πολιτικής κάτω από μία συνθήκη, παρόλα αυτά όμως διατηρεί την ισχύουσα διαφορά ανάμεσα στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων στους τομείς πολιτικής που εξακολουθούν να χαρακτηρίζονται από διακυβερνητικό και υπερεθνικό χαρακτήρα.

Σημαντικό είναι επίσης να αναφερθεί, ότι οι διατάξεις της εν λόγω Συνθήκης δεν περιορίζουν τα κράτη μέλη να ασκούν την εξωτερική πολιτική που τα συμφέρει.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Β»: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΕ

Ο πόλεμος στο Ιράκ και στο Αφγανιστάν, οι τρομοκρατικές επιθέσεις λίγο παλαιότερα στις ΗΠΑ σε συνδυασμό με τις εσωτερικές αναταράξεις που όλα τα παραπάνω προκάλεσαν εντός της Ευρώπης, οδήγησαν σε διχογνωμία μεταξύ ευρωπαϊστών και ατλαντιστών και κατέδειξαν την επιτακτική όσο ποτέ ανάγκη για την διαμόρφωση μιας κοινής πολιτικής αντίληψης από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ ως προς την εκτίμηση στο τι θεωρείται απειλή.

Υπό αυτές τις συνθήκες υιοθετείται στην Ευρώπη μια κοινή στρατηγική ως πλαίσιο μιας πολιτικής που επιθυμεί να εφαρμοστεί σε ένα σύγχρονο περιβάλλον ταχέως μεταβαλλόμενο. Το εγχείρημα ονομάστηκε Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας πήρε την μορφή από τον εμπνευστή του, τον Χαβιέρ Σολάνα τον Δεκέμβριο του 2003 και ήταν ιδιαίτερα σημαντική εξέλιξη για τους κάτωθι λόγους:

α. η ΕΕ αποκτά σημείο αναφοράς για την μελλοντική εξέλιξη της εξωτερικής της πολιτικής.

β. συνεισφέρει στην μείωση των αποκλίσεων που δημιουργούνται μεταξύ των κρατών μελών για τυχόν επεμβάσεις σε θέματα ασφάλειας και άμυνας.

γ. τονίζει την ταυτότητα των στόχων δίνοντας έμφαση στην απειλητική τους διάσταση θεωρώντας ότι οι συγκρούσεις όχι μόνο καταστρέφουν εσωτερικές υποδομές, συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών δομών, αλλά ενθαρρύνουν επίσης την εγκληματικότητα, αποθαρρύνουν τις επενδύσεις και καθιστούν την όποια οικονομική δραστηριότητα αδύνατη. Με λίγα λόγια η ασφάλεια θεωρείται προαπαιτούμενο της ανάπτυξης.

Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (Δεκέμβριος 2003)

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφάλειας (ΕΣΑ), αποτελεί βασικό στοιχείο για την κατανόηση των αποστολών των στρατιωτικών δυνάμεων της ΕΕ και γενικότερα της ΚΠΑΑ. Βάζει τα θεμέλια για να διαμορφώσει ένα βασικό βραχίονα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

περιγράφοντας αναλυτικά όλους τους κινδύνους και απειλές στο σύγχρονο περιβάλλον αλλά και τους βασικούς στόχους και επιδιώξεις της. Με αυτό τον τρόπο όλες οι στρατιωτικές ή μη επιχειρήσεις της ΕΕ που λαμβάνουν χώρα σύμφωνα με την ΚΠΑΑ βασίζονται στον περιφερειακό ρόλο της στο παγκόσμιο στερέωμα, ο οποίος αναλύεται διεξοδικά στην ΕΣΑ. Το κείμενο της ΕΣΑ περιλαμβάνει τρία μέρη όπως παρακάτω:

α. το πρώτο μέρος με τίτλο «Το Περιβάλλον Ασφάλειας-Παγκόσμιες Προκλήσεις και Κύριες Απειλές» αναφέρεται αναλυτικά στις νέες διαμορφούμενες απειλές οι οποίες δεν είχαν να κάνουν πλέον με τυχόν μεγάλης κλίμακας επίθεση εναντίον κράτους μέλους αλλά είναι διαφορετικού τύπου, λιγότερο ορατές και ακόμη λιγότερο προβλέψιμες. Τέτοιες είναι οι κάτωθι:

Η Τρομοκρατία θέτει ζωές σε κίνδυνο, υπονομεύει την ανεκτικότητα και την ανοιχτή στάση των κοινωνιών. Οι δράσεις των τρομοκρατών στηρίζονται σε ηλεκτρονική δικτύωση, διαθέτουν πόρους και είναι πρόθυμες να κάνουν χρήση απεριόριστης βίας για να προκαλέσουν μαζικές απώλειες. Η Ευρώπη είναι ταυτόχρονα και στόχος αλλά και βάση των τρομοκρατών γεγονός που σημαίνει ότι η συντονισμένη δράση είναι πλέον επιτακτική.

Η Εξάπλωση Όπλων Μαζικής Καταστροφής η οποία αποτελεί ίσως και την μεγαλύτερη απειλή της ασφάλειας μας. Εξελίξεις στην επιστήμη της βιολογίας στα επόμενα χρόνια δύναται να αυξήσουν την δραστικότητα των βιολογικών όπλων και άρα οι επιθέσεις με χημικές ουσίες έχουν πλέον σοβαρές πιθανότητες.

Οι Περιφερειακές Συγκρούσεις έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στην Ευρώπη από ότι οι συγκρούσεις πιο κοντά σε αυτήν. Απειλές σε μειονότητες, ανθρώπινα δικαιώματα και βασικές ελευθερίες μπορούν να οδηγήσουν σε εξτρεμισμούς, τρομοκρατία και οργανωμένο έγκλημα.

Η Κρατική Κατάρρευση οδηγεί σε εμφανείς απειλές όπως τρομοκρατία και οργανωμένο έγκλημα, διακυβέρνηση διαφθοράς, κατάχρηση εξουσίας και αδύναμων θεσμών. Οι περιπτώσεις της Σομαλίας της Λιβερίας και του Αφγανιστάν είναι τα πλέον γνωστά παραδείγματα.

Το Οργανωμένο Έγκλημα το οποίο αφορά λαθρεμπόριο ναρκωτικών, γυναικών, μεταναστών αλλά και όπλων αποτελεί απειλή εσωτερικής ασφάλειας και μπορεί να συνδέεται με την τρομοκρατία. Τα κέρδη από το

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

οργανωμένο έγκλημα χρηματοδοτούν συγκρούσεις σε άλλα μέρη του κόσμου.

β. το δεύτερο με τίτλο «Στρατηγικοί Σκοποί» προτείνονται τρείς στρατηγικοί σκοποί:

Διεύρυνση της αντιμετώπισης των απειλών και κυρίως μετά το τρομοκρατικό χτύπημα της 11ης Σεπτεμβρίου η ΕΕ αποφάσισε την υλοποίηση μέτρων στοχεύοντας στην καταστολή της χρηματοδότηση της τρομοκρατίας καθώς και τη σύναψη αμοιβαίων νομικών συμφωνιών με τις ΗΠΑ. Ο εχθρός δεν είναι πλέον ορατός ούτε αμιγώς στρατιωτικός.

Οικοδομώντας ασφάλεια στην γειτονιά της ΕΕ επιτυγχάνεται η προώθηση των συμφερόντων της μέσω οικονομικής και πολιτικής συνεργασίας καθώς και η αντιμετώπιση των εκεί πολιτικών προβλημάτων.

Ενίσχυση της διεθνούς τάξης βασισμένη σε ένα σύστημα αποτελεσματικής πολυμέρειας, θεσμών και διεθνών οργανισμών από το οποίο επίσης εξαρτάται η ασφάλεια και η ευημερία μας

γ. το τρίτο μέρος με τίτλο «Επιπτώσεις πολιτικής για την Ευρώπη» αναφέρεται στις συνέπειες εφαρμογής αυτής της στρατηγικής τόσο στο Ευρωπαϊκό όσο και στο παγκόσμιο στερέωμα με την προϋπόθεση ότι για να επηρεάσει αναλογικά με το δυναμικό της θα χρειαστεί να γίνει πιο δραστήρια, πιο συνεκτική, πιο ικανή και ταυτόχρονα να είναι σε θέση να ενισχύσει την συνεργασία της με άλλους διεθνείς οργανισμούς.

Η ΕΣΑ καινοτομεί στο κείμενο της, συγκριτικά με τις θετικές προσεγγίσεις των διατάξεων των έως τώρα θεσμικών κειμένων, οι οποίες προσδιορίζουν την έννοια της εξωτερικής πολιτικής και διαμορφώνουν την μέχρι τότε αντίληψη της, περιγράφοντας αναλυτικά τις απειλές και τους κινδύνους σε θέματα ασφάλειας και άμυνας.

Επίσης η ΕΣΑ στοχεύει στο να διαμορφώσει περιβάλλον ασφάλειας στις γειτονικές χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης προκειμένου να απολαμβάνει στενότερη συνεργασία και να δημιουργήσει διεθνή τάξη στηριζόμενη στην αποτελεσματική πολυμέρεια (European Union, 2003).

Η ΕΣΑ επιχειρεί να μετατρέψει την εκτίμηση των απειλών σε προτεραιότητες πολιτικής για την ΕΕ αναδεικνύοντας ταυτόχρονα και τις ευκαιρίες που τις παρουσιάζονται στο να διαδραματίσει ένα ρόλο διεθνούς δρώντα μέσα όμως από την ανάπτυξη των δράσεων και των ικανοτήτων της.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Δίνει έμφαση στο ρόλο της πολυμερούς συνεργασίας και σύμπραξης με δρώντες κλειδιά για να επιτύχει τους στόχους της και να συνδράμει για ένα δικαιότερο, ασφαλέστερο και πιο ενωμένο κόσμο (Solana, 2003).

Η Στρατηγική Εσωτερικής Ασφάλειας της ΕΕ (Μάρτιος 2010)

Η Στρατηγική Εσωτερικής Ασφάλειας της ΕΕ έγγραφο που προωθήθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις αρχές του 2010 σύμφωνα με το άρθρο 68 της ΣΛΕΕ, παραθέτει ένα μοντέλο εσωτερικής ασφάλειας το οποίο ενσωματώνει μεταξύ άλλων την ενίσχυση των νόμων, τη δικαστική συνεργασία, τη διαχείριση συνόρων, την προστασία των πολιτών βασισμένη στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και τις κοινές Ευρωπαϊκές αξίες. Είναι σχεδιασμένο να προλαμβάνει εγκλήματα καθώς και να αυξήσει την δυνατότητα στο να παρέχει μία έγκαιρη και κατάλληλη απόκριση σε φυσικές καταστροφές και καταστροφές που προέρχονται από ανθρώπινο παράγοντα. Οι κύριοι στόχοι του είναι οι εξής:

α. να παρουσιάσει στους ευρωπαίους πολίτες τα εργαλεία και τους μηχανισμούς που υφίστανται και εγγυώνται την ασφάλεια και προστασία τους καθώς και την προστιθέμενη αξία που αποδίδει με την δράση της η ΕΕ σε αυτόν τον τομέα.

β. να αναπτύξει περεταίρω τα εργαλεία και τις πολιτικές που διαθέτει προσεγγίζοντας τα αίτια που προκαλούν την ανασφάλεια και όχι απλά και μόνο τα συμπτώματα.

γ. να ενισχύσει τους νόμους, την δικαστική συνεργασία, την διαχείριση των συνόρων και των καταστροφών.

Η Στρατηγική επισημαίνει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ όπως η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα, η διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, η κυβερνοάμυνα, η παιδική πορνογραφία, το οικονομικό έγκλημα, η διαφθορά κ.α. με συνέπεια, η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών αποτελεί σημαντική προϋπόθεση προκειμένου οι παραβάτες να οδηγούνται ενώπιον της δικαιοσύνης. Επίσης τονίζει την έννοια της πρόληψης και πως αυτή μετουσιώνεται σε δράσεις όχι μόνο από θεσμούς και υπηρεσίες αλλά ακόμη και από κοινωνικούς φορείς διεξάγοντας εκστρατείες προς ενίσχυση της κοινωνικής επίγνωσης. Με τις ολοένα και αυξανόμενες απειλές και

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

προκλήσεις παγκοσμίως η ΕΕ θα πρέπει να εξελιχθεί αναλόγως και να εργαστεί συλλογικά εάν θέλει να είναι σε θέση να εφαρμόσει τις δράσεις που συνοπτικά περιγράφει η Στρατηγική (EU, 2010)

Επιπροσθέτως διαπιστώνεται ότι εφόσον η εσωτερική ασφάλεια εξαρτάται σε μεγάλη έκταση από την εξωτερική ασφάλεια, είναι απαραίτητη η στενή συνεργασία τόσο με τις γείτονες χώρες όσο και με τους διεθνείς οργανισμούς.

Η Στρατηγική αντηχεί το Πρόγραμμα της Στοκχόλμης και επιπλέον έρχεται να βελτιώσει την έννοια της ασφάλειας με σκοπό την προστασία των ζωών των Ευρωπαίων πολιτών. Επίσης η Επιτροπή θα λάβει υπόψη της την εφαρμοσιμότητα καθορισμού ενός ταμείου εσωτερικής ασφάλειας προκειμένου να μπορεί να λειτουργήσει η Στρατηγική (Christou, 2012)

Η Ανανεωμένη Στρατηγική Εσωτερικής Ασφάλειας της ΕΕ (Ιούνιος 2015)

Η ΕΕ σκοπεύει να εξασφαλίσει ότι ο πληθυσμός της θα εξακολουθεί να βρίσκεται σε μία περιοχή ελευθερίας και δικαιοσύνης, καθώς και να ικανοποιήσει την ανάγκη τους να αισθάνονται απόλυτα βέβαιοι ότι είναι καλά προστατευμένοι οπουδήποτε κινούνται εντός Ευρώπης σε πλήρη συμβατότητα με τις αξίες της Ένωσης. Ταυτόχρονα από την αστάθεια των πρόσφατων ετών με τις σύνθετες απειλές που ξεπροβάλλουν συνεχώς στην άμεση γειτονιά της ΕΕ δημιουργούνται έντονες πιέσεις και ανησυχίες σχετικά με το επίπεδο ασφάλειας στην περιοχή. Οι εν λόγω απειλές αλλάζουν ως προς τον τρόπο με τον οποίο εκδηλώνονται και χαρακτηρίζονται ως βίαιες και ριζοσπαστικές.

Ως εκ τούτου απαιτείται αποτελεσματική και συντονισμένη δράση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί συμφώνησαν ότι χρειάζεται μία ανανεωμένη στρατηγική εσωτερικής ασφάλειας για τα χρόνια που θα ακολουθήσουν (General Secretariat of the Council, 2014)

Για να μπορέσει να ικανοποιηθεί ο στόχος της κοινής και συντονισμένης δράσης το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα ασφάλειας σχεδιάζει πως η Ένωση μπορεί, υποστηρίζοντας τα κράτη μέλη, να επιφέρει προστιθέμενη

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

αξία στο όλο εγχείρημα θωράκισης της ασφάλειας. Το πρόγραμμα βάζει σε προτεραιότητα την τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και το κυβερνοέγκλημα ως διασυνδεδεμένους τομείς με διασυνοριακή διάσταση, όπου η ΕΕ μπορεί να επιτύχει την ποιοτική διαφορά ως προς τα αποτελέσματα της αντιμετώπισης τους.

Η ΕΕ έχει θέσει ήδη σε εφαρμογή ένα φάσμα νόμιμων πρακτικών και υποστηρικτικών μηχανισμών προς ενίσχυση του ευρωπαϊκού τομέα ασφάλειας. Οι στρατηγικοί στόχοι και όπως αυτοί είχαν οριστεί από το κείμενο της Στρατηγικής Εσωτερικής Ασφάλειας του 2010-2014 παραμένουν σε ισχύ και θα εξακολουθούν να επιδιώκονται. Είναι ανάγκη να τονιστεί ότι η πλήρη συμμόρφωση με τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και η διατήρηση της ασφάλειας δεν αποτελούν αντικρουόμενους στόχους αλλά αντιθέτως είναι σε απόλυτη αρμονία και συμπληρωματικοί ο ένας προς τον άλλον. Επίσης και προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη διαφάνεια ώστε να αποκτήσουν οι πολίτες περισσότερη εμπιστοσύνη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο πλαίσιο του ρόλου του ως συνομοθέτης αναλαμβάνει να διασφαλίσει την δημοκρατική εποπτεία των μέτρων που προβλέπονται από τα κείμενα. Το 2015 η Επιτροπή ιδρύει το συμβουλευτικό συνέδριο ασφάλειας της ΕΕ φέρνοντας πιο κοντά τα κράτη μέλη, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, τις Ευρωπαϊκές Υπηρεσίες, την πανεπιστημιακή κοινότητα, τον ιδιωτικό τομέα καθώς και την κοινωνία των πολιτών. Επιπροσθέτως πρέπει να εξασφαλιστεί η καλύτερη δυνατή εφαρμογή και εκτέλεση των ήδη υπαρχόντων νομικών μηχανισμών και εργαλείων της ΕΕ οπότε μία από τις προτεραιότητες της Επιτροπής για την πλήρη αξιοποίηση τους είναι να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν αμοιβαία εμπιστοσύνη προς ανταλλαγή πληροφοριών καθώς και να ενισχύσει την διασυνοριακή επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ ανταγωνιστικών αρχών.

Οι απειλές και οι κίνδυνοι δεν περιορίζονται στα σύνορα της ΕΕ και για αυτό το λόγο υπάρχει η επιτακτική ανάγκη οι διαστάσεις της ασφάλειας τόσο εσωτερικές όσο και εξωτερικές να ταυτίζονται με δεδομένο ότι η εσωτερική ασφάλεια της ΕΕ είναι εξαρτώμενη και διασυνδεδεμένη με την παγκόσμια ασφάλεια. Άρα η όποια αντίδραση σε επίπεδο ΕΕ πρέπει να βασίζεται σε ένα συνδυασμό δράσεων προς ενίσχυση των δεσμών μεταξύ δικαιοσύνης-εσωτερικών υποθέσεων και κοινής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας με την

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

επιτυχία της να βασίζεται στην ανάπτυξη των σχέσεων της με τους διεθνείς οργανισμούς.

Εξίσου σημαντικό είναι να τεθούν σε λειτουργία και σε συνεργασία όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς τόσο οι υπηρεσίες και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ όσο και τα κράτη μέλη και οι εθνικές νομοθεσίες σε μία πλήρη εφαρμογή των υπαρχόντων μηχανισμών δεδομένου ότι στις διατάξεις της Συνθήκης της Λισσαβόνας προβλέπονται όλες εκείνες οι νομικές και πρακτικές ρυθμίσεις προκειμένου να καταστεί αποτελεσματική η επιχειρησιακή συνεργασία.

Περισσότερη συνδυασμένη δράση και συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών της ΕΕ καθώς και πλήρη αξιοποίηση των υφιστάμενων εργαλείων όπως η κοινή ομάδα έρευνας είναι σε θέση να κάνουν την διαφορά στην πρόληψη, ανίχνευση και αντίδραση στις απειλές ασφάλειας.

Εκτός από τον τομέα ανταλλαγής πληροφοριών και επιχειρησιακής συνεργασίας η ΕΕ παρέχει υποστήριξη σε δράσεις που συσχετίζονται με την ασφάλεια όπως εκπαίδευση, χρηματοδότηση καθώς έρευνα και τεχνολογία. Ενδεικτικά αναφέρεται η ίδρυση του ταμείου για την εσωτερική ασφάλεια ένα γρήγορο και ελαστικό εργαλείο ικανό να ανταποκρίνεται στις πιο σημαντικές προκλήσεις μέχρι το 2020. Το Ταμείο θα είναι σε θέση να ενδυναμώσει την επιχειρησιακή διασυνοριακή συνεργασία ενισχύοντας τους τομείς ασφάλειας των κρατών μελών που ανήκουν ήδη στο σύστημα πληροφοριών Schengen.

Επίσης η ανάπτυξη του τομέα έρευνας και τεχνολογίας ζωτικής σημασίας για την ΕΕ προσδοκώντας την έγκαιρη ενημέρωση στις τεχνολογικές εξελίξεις στις ολοένα και πιο επιτακτικές ανάγκες σον τομέα της ασφάλειας. Τέλος, το κυβερνοέγκλημα δυνητικά αποτελεί μία εξαιρετικά τρομακτική απειλή για την ΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη τις εξελίξεις που λαμβάνουν χώρα στη μετάπτωση σε διαδικτυακή συνεργασία εμπορίου τραπεζών. Το κυβερνοέγκλημα μπορεί να αποτελέσει μεγάλο κέρδος για τους εγκληματίες, να προκαλέσει ανεπανόρθωτες ζημιές στις εσωτερικές δομές ενώ ταυτόχρονα να βάλει στόχο ένα μεγάλο αριθμό θυμάτων σε όλα τα κράτη μέλη (Mogherini, 2016).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Παγκόσμια Στρατηγική της ΕΕ (Δεκέμβριος 2016)

Κανένα από τα κράτη μέλη ης ΕΕ δεν έχει την ισχύ ούτε τους πόρους να αντιμετωπίσει τις απειλές που περιγράφηκαν παραπάνω ούτε είναι σε θέση να αρπάξει τις ευκαιρίες που εμφανίζονται στην εποχή μας από μόνο του. «Θα είμαστε σε θέση να εκπληρώσουμε τις ανάγκες των πολιτών μας και ταυτόχρονα να ανταποκριθούμε στις προσδοκίες των συνεργατών μας στο να διαδραματίσει η ΕΕ ένα σπουδαίο ρόλο στον τομέα της ασφάλειας όπως της αναλογεί, μόνο και εφόσον εάν δράσουμε μαζί και ενωμένα. Αυτός είναι και ο ακριβής σκοπός της Παγκόσμιας Στρατηγικής για την Ευρωπαϊκή εξωτερική πολιτική και πολιτικής ασφάλειας» (Mogherini, 2016).

Η περίπτωση η ΕΕ να αποκτήσει κοινή άμυνα βασίζεται σε τρείς κατηγορίες επιχειρημάτων.

Πρώτον, η Ένωση αποτελείται από εύπορα κράτη μέλη της οποίας οφείλουν να κάνουν περισσότερα για την θωράκιση της δικής τους ασφάλειας και ταυτόχρονα να είναι σε θέση να βοηθήσουν τα κράτη που είναι φτωχότερα και κυρίως στην άμεση γειτονιά της. Τα ευρωπαϊκά κράτη όμως είναι μικρά σε μέγεθος και ισχύ και θα μπορούσαν να έχουν μεγαλύτερο αντίκτυπο στις δράσεις τους μέσω κοινών πολιτικών και συλλογικών δράσεων. Οι ευρωπαίοι πολίτες σε σύνολο πάνω από 75%, σύμφωνα με τα δεδομένα του πρόσφατου ευρωβαρομέτρου, είναι υπέρ μιας κοινής πολιτικής άμυνας και ασφαλείας ανάμεσα στα κράτη μέλη. Αυτός είναι και ο υποβόσκων συλλογισμός για την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, η οποία σκοπεύει να ενισχύσει την εξωτερικές της ικανότητες μέσω της ανάπτυξης των δυνατοτήτων τόσο σε πολιτικές όσο και στρατιωτικές δράσεις στην αποτροπή και διαχείριση κρίσεων. Παρόλα αυτά η ΚΕΠΠΑ θα παραμείνει αδύναμη και ανολοκλήρωτη χωρίς την υποστήριξη των στρατιωτικών μέσων και κατά αυτό τον τρόπο προκύπτει η ανάγκη για την ανάπτυξη της στρατιωτικής διάστασης της.

Δεύτερον, η φύση των κρίσεων είναι συνήθως πολυδιάστατη και απαιτεί συντονισμένη ανάληψη δράσεων με ταυτόχρονη συνεργασία πολλών εμπλεκόμενων φορέων και σε όλες τις διαστάσεις όπως πολιτικό, διπλωματικό, οικονομικό, και στρατιωτικό επίπεδο. Η ΕΕ είναι σε θέση να αναπτύξει μία σειρά δράσεων χρησιμοποιώντας όλα τα παραπάνω εργαλεία

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

και μηχανισμούς τα οποία διαθέτει π.χ. οικονομικές κυρώσεις, ανάπτυξη διπλωματικών συνεργασιών κ.α. με σκοπό την προώθηση της ειρήνης, της ανάπτυξης, των ανθρώπινων δικαιωμάτων, των κανόνων δικαίου καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος για την υποστήριξη των στόχων της. Ως εκ τούτου και με δεδομένο τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της η Ένωση θα είναι σε θέση να ανταποκριθεί πληρέστερα στην διαχείριση των κρίσεων που θα κληθεί να αντιμετωπίσει σε σχέση με το ΝΑΤΟ.

Τρίτον, η αμυντική διάσταση της ΕΕ μπορεί να δημιουργήσει εκείνο το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να αναπτυχθούν οι στρατιωτικές δυνατότητες της και συνεπώς να δώσει στην Ένωση την κινητοποίηση για μία πιο αποτελεσματική ρητορική. Η ιδέα της ολοκλήρωσης του Ευρωπαϊκού προγράμματος μιας όλο και περισσότερο ενωμένης Ευρώπης αποτελεί την έμπνευση για κάποια τουλάχιστον κράτη μέλη. Μέχρι στιγμής η ΕΕ δεν κατάφερε να κινητοποιήσει τα κράτη μέλη της ακριβώς προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης περισσοτέρων και καλύτερων ευρωπαϊκών δυνατοτήτων της αλλά ούτε και το ΝΑΤΟ. Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται επί του παρόντος στην ΕΕ αποτελούν σημείο καμπής.

Επιπροσθέτως με τα ως άνω αναγραφόμενα επιχειρήματα υπάρχουν προνόμια που μπορούν να καρπωθούν από την ανάπτυξη του European Defense Technological and Industrial Base (EDTIB) σε υποστήριξη της Κοινής Πολιτικής Ασφάλειας και Άμυνας. Σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η Ευρωπαϊκή Αμυντική Βιομηχανία απασχολεί άμεσα και έμμεσα 1,4 εκατομμύρια εργαζόμενους στην Ευρώπη και έχει κύκλο εργασιών 100 δισεκατομμυρίων ετησίως. Επιπλέον για κάθε ευρώ που επενδύεται στην άμυνα δημιουργεί ένα κέρδος 1,6 ευρώ (European Commission, 2016).

Σύμφωνα με την παγκόσμια στρατηγική της ΕΕ κύριος σκοπός της είναι η προώθηση των συμφερόντων των πολιτών της Ευρώπης συνυφασμένων απόλυτα με τις αξίες της. Αξίες όπως η ειρήνη, η ασφάλεια, η ευημερία, η δημοκρατία καθώς και η παγκόσμια τάξη κανόνων που όχι μόνο ενσωματώνονται στα συμφέροντα της ΕΕ αλλά ταυτόχρονα λειτουργούν ως συντελεστής ενίσχυσης των εξωτερικών δράσεων της. Πιο συγκεκριμένα και μέσω του αξιακού συστήματος της, το οποίο είναι ήδη κατοχυρωμένο στις Συνθήκες, οι Ευρωπαίοι πρέπει να είναι σε θέση να συνεργάζονται σε διεθνές

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

επίπεδο όπως επίσης οφείλουν να αναπτύξουν τις απαραίτητες δυνατότητες σε αμυντικό επίπεδο προλαμβάνοντας συγκρούσεις, εξασφαλίζοντας ειρήνη στην περιφέρεια και αναδεικνύοντας ως εκ τούτου τον συσχετισμό μεταξύ εσωτερικής και εξωτερικής ασφάλειας. Με αυτό τον τρόπο δίνεται ώθηση στην ευημερία των ανθρώπων της υπό την έννοια ότι προωθούνται ανάπτυξη, θέσεις εργασίας ισοτιμία καθώς και ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον σεβόμενη απολύτως τα ανθρώπινα δικαιώματα, βασικές ελευθερίες του ατόμου και των κανόνων δικαίου. Η ΕΕ θα προωθήσει την παγκόσμια τάξη κανόνων με αιχμή του δόρατος την πολυμέρεια και τα Ηνωμένα Έθνη ως τον πυρήνα της δεδομένου ότι, αποτελείται από μικρού και μεσαίου μεγέθους κράτη με κοινό συμφέρον την από κοινού αντιμετώπιση του κόσμου. Μέσα από συνολικό βάρος της Ένωσης μπορούν να επιτευχθούν συμφωνίες υψηλής πολιτικής, συνεισφέροντας σε ένα ειρηνικό, δίκαιο και εύπορο κόσμο εμπεριέχοντας δημοκρατικές αξίες, ανοικτές αγορές, στενές παγκόσμιες σχέσεις σε ένα διεθνές σύστημα.

Στην επιδίωξη των στόχων της ΕΕ και με δεδομένο ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο και σύνθετο κόσμο όπου η ισχύς μετατοπίζεται διαρκώς καθοριστικό ρόλο παίζει η ικανότητα της να παραμείνει ενωμένη σε ένα ευρύ φάσμα μεταξύ κρατών μελών, θεσμών και ανθρώπων. Η ενότητα για την Ευρώπη πότε άλλοτε δεν ήταν τόσο ζωτικής σημασίας και επείγουσα ταυτόχρονα όπως τώρα, λαμβάνοντας υπόψη πως δεν υφίστανται συγκρούσεις μεταξύ εθνικών και ευρωπαϊκών συμφερόντων.

Κύριες επιδιώξεις-προτεραιότητες της Ένωσης ακολουθώντας πιστά και τηρώντας τις αρχές της είναι και οι κάτωθι:

α. Η ασφάλεια της Ένωσης. Προς διατήρηση και ανάπτυξη των όσων έχουν επιτευχθεί μέχρι τώρα, για την προώθηση της ευημερίας και την διασφάλιση της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των κανόνων δικαίου, οφείλουμε να αναγάγουμε τις κοινές μας δεσμεύσεις βοήθειας και αλληλεγγύης σε δράσεις.

β. Ασφάλεια και Άμυνα. Οι Ευρωπαίοι πρέπει να είναι σε θέση να προστατεύουν την Ευρώπη με συλλογικές προσπάθειες και αποφασιστικό τρόπο μέσα από αυτόνομες δράσεις με σκοπό την προάσπιση και ενθάρρυνση της ειρήνης καθώς και την διαφύλαξη της ασφάλειας εντός και εκτός συνόρων. Επίσης οι αποστολές της ΚΠΑΑ σε συνεργασία με την με την

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Ευρωπαϊκή συνοριοφυλακή και ακτοφυλακή μπορούν να αυξήσουν την προστασία των συνόρων και την ναυτιλιακή ασφάλεια με σκοπό να σώσουν ανθρώπινες ζωές καθώς και να αναστείλουν τα δίκτυα λαθρεμπορίου. Παρόλα αυτά όταν πρόκειται για περιπτώσεις συλλογικής άμυνας το ΝΑΤΟ παραμένει το πρωταρχικό πλαίσιο λειτουργίας για περισσότερα από τα κράτη μέλη. Ταυτόχρονα οι σχέσεις ΕΕ-ΝΑΤΟ δεν θα επηρεάσουν την αμυντική πολιτική εκείνων των κρατών μελών που δεν ανήκουν στο ΝΑΤΟ. Για αυτό το λόγο η ΕΕ θα εμβαθύνει την συνεργασία της με τους Βόρειο Ατλαντικούς θεσμούς σεβόμενη το θεσμικό πλαίσιο, την ευρύτητα και την αυτονομία στην διαδικασία λήψης απόφασης και των δύο. Σε αυτό το γενικό πλαίσιο η ΕΕ χρειάζεται να ενισχυθεί ως κοινότητα ασφάλειας και ενώ από τη μία οι αμυντικές της προσπάθειες να της επιτρέπουν να δρα αυτόνομα, από την άλλη να αναλαμβάνει να συνδράμει σε δράσεις συνεργασίας με το ΝΑΤΟ. Τα κράτη μέλη απαιτούνται να αναπτύξουν τα βιομηχανικά και τεχνολογικά μέσα για την απόκτηση και την διατήρηση εκείνων των δυνατοτήτων που θα θεμελιώσουν την ικανότητα της ΕΕ να δρα αυτόνομα.

γ. Αντιτρομοκρατία. Με βάση τα τρομοκρατικά χτυπήματα που έγιναν σε ευρωπαϊκό έδαφος τα τελευταία χρόνια ενθαρρύνονται τα κράτη μέλη για ανταλλαγή περισσότερων πληροφοριών καθώς και στενότερη συνεργασία μεταξύ των αντιστοίχων υπηρεσιών τους. Αυτό εμπεριέχει επίσης μία κοινή επαγρύπνηση και αντίδραση απέναντι σε ακρότητες, βία, τρομοκρατικά δίκτυα και μαχητές τρομοκρατικών οργανώσεων αλλά ταυτόχρονα παρακολούθηση και απομάκρυνση όλων των αθέμιτων και παράνομων περιεχομένων από τα μέσα ενημέρωσης. Εμβάθυνση συνεργασίας με κράτη της Βόρειας Αφρικής, την Τουρκία αλλά και κράτη των Βαλκανίων καθώς και συμμόρφωση με πρακτικές και κοινά προγράμματα που εφαρμόζονται παγκοσμίως προς την βελτίωση της αντιμετώπισης της τρομοκρατίας.

δ. Κυβερνοάμυνα. Η ΕΕ στοχεύει στο να επικεντρωθεί περισσότερο στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων της στοχεύοντας στον περιορισμό των απειλών στον κυβερνοχώρο και στη μείωση του κυβερνοεγκλήματος καθώς και στην αύξηση της ανθεκτικότητας σημαντικών δομών, δικτύων και υπηρεσιών του.

ε. Ενεργειακή Ασφάλεια. Στόχος της Ένωσης στον τομέα αυτό μέσω της ενεργειακής διπλωματίας είναι η ενίσχυση των σχέσεων παγκοσμίως με

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

χώρες παραγωγής και διαμετακόμισης ενέργειας, η υποστήριξη της εγκατάστασης των υποδομών ώστε να επιτευχθεί η τροφοδότηση των ευρωπαϊκών αγορών από διαφοροποιημένες πηγές ενέργειας.

στ. Πολιτική Εμβάθυνσης. Η πολιτική της ΕΕ προς τα υποψήφια κράτη μέλη θα συνεχίζει να βασίζεται σε μία απαρέγκλιτη, ξεκάθαρη και δίκαιη διαδικασία αποδοχής, αρχικά εστιάζοντας στην εκπλήρωση βασικών απαιτήσεων από την πλευρά του προς ένταξη κράτους μέλους και στη συνέχεια με μία πιο εξονυχιστική ματιά σε ξεκάθαρες εκσυγχρονιστικές και δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις.

ζ. Σε μια πιο αποτελεσματική μεταναστευτική πολιτική. Η ΕΕ μαζί με τις χώρες προέλευσης των προσφύγων αλλά και τις χώρες διαμετακόμισης θα αναπτύξει κοινές προσεγγίσεις ή προσεγγίσεις που είναι ιδανικές για κάθε περίπτωση ξεχωριστά προκειμένου να διασφαλιστεί η καλύτερη διαχείριση των συνόρων διατηρώντας το δικαίωμα των προσφύγων στο άσυλο και ταυτόχρονα την ασφάλεια της ΕΕ εμποδίζοντας την παράνομη μετανάστευση και το διασυνοριακό έγκλημα.

Προκειμένου η ΕΕ να εμπλακεί βαθύτερα στις συνεργασίες της παγκοσμίως αλλά ταυτόχρονα να είναι και σε θέση να διαχειρίζεται τις διαφωνίες της στο ευρύτερο περιβάλλον της, όσο το δυνατό περισσότερο προς το συμφέρον της και τις αξίες στις οποίες βασίζεται, οφείλει να αποκτήσει αξιοπιστία. Όμως αξιόπιστη ΕΕ δεν σημαίνει μόνο προσήλωση στην ενότητα, στις αξίες, στην αποτελεσματικότητα και την συνοχή των πολιτικών ή και στην μακροχρόνια έλξη που ασκεί σε κράτη τα οποία επιθυμούν να ενταχθούν σε αυτήν, επίσης σημαίνει βελτίωση της ασφάλειας και άμυνας που διαθέτει ώστε να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις και κρίσεις που ανακύπτουν σε ένα τόσο εύθραυστο κόσμο και οι οποίες δυνητικά μπορούν να την καταστήσουν ευάλωτη και εκτεθειμένη. Προς αυτή την κατεύθυνση και με δεδομένο ότι η ήπια ισχύς που διαθέτει η ΕΕ δεν είναι πλέον αρκετή, στρέφεται το ενδιαφέρον των κρατών μελών στη διοχέτευση οικονομικών πόρων στην ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ένωσης και συγκεκριμένα στην απόκτηση ανάλογων εξοπλισμών καθώς και στην έρευνα και την τεχνολογία για την οικοδόμηση της προστασίας και της άμυνας της. Κύρια χαρακτηριστικά των δυνατοτήτων που θα είναι σε θέση να αναπτύξει η Ένωση είναι η μέγιστη

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

διαλειτουργικότητα, η ομοιότητα καθώς και η διαθεσιμότητα τους όπου είναι δυνατόν προς υποστήριξη του ΝΑΤΟ και των ΗΕ ή άλλες πολυεθνικές προσπάθειες-επιχειρήσεις. Για την απόκτηση και την διατήρηση τους τα κράτη μέλη οφείλουν να συνεργαστούν στενότερα στον αμυντικό τομέα και μάλιστα σε ένα κανονιστικό πλαίσιο παρά σε μία εθελοντική βάση που ίσχυε μέχρι τώρα. Τα κράτη μέλη διατηρούν στο ακέραιο την απόλυτη κυριαρχία επί των αποφάσεων για την άμυνα τους και τις αμυντικές τους δαπάνες ωστόσο τα εθνικά αμυντικά προγράμματα είναι ανεπαρκή να καλύψουν ελλείψεις των δυνατοτήτων της Ένωσης.

Αυτή η Στρατηγική ενισχύεται από το όραμα και την φιλοδοξία μιας πιο δυνατής Ένωσης που έχει την θέληση να κάνει την ποιοτική διαφορά για τους πολίτες της αλλά και για τον κόσμο. Σκοπός της είναι να μεταφράσει το όραμα σε δράση.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Γ»: Ο ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΣ ΒΡΑΧΙΩΝΑΣ ΤΗΣ ΕΕ

Η Ευρώπη του σήμερα έχοντας αφήσει πίσω της τους φόβους για μια γενικευμένη σύρραξη στα εδάφη της, προσφέρει ένα μοναδικό υπόδειγμα εσωτερικής πολιτικής, κοινωνικής οργάνωσης, διαθέτει ενισχυμένο το κράτος δικαίου και το δημοκρατικό σύστημα, δίνοντας έμφαση στις αξίες της και συγκεκριμένα στην ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια, στο σεβασμό προς τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις ελευθερίες. Παρά τα όποια προβλήματα στον περίγυρο της, η Γηραιά Ήπειρος εξακολουθεί να αποτελεί χώρο ειρήνης, δημοκρατίας, ανάπτυξης και γενικότερης ευημερίας. Με την κρίση της διάλυσης της Γιουγκοσλαβίας και αργότερα του Κοσσόβου, αποδείχθηκε ότι η έλλειψη αυτόνομης στρατιωτικής δύναμης δεν επέτρεψε στην ΕΕ να διαδραματίσει τον ρόλο που θα ήθελε ως διεθνή δρώντα και που της αρμόζει σύμφωνα με την πολιτικοοικονομική της διάσταση.

Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας (ΚΠΑΑ) αποτελεί μία από τις σημαντικότερες πρωτοβουλίες της ΕΕ καθώς καταδεικνύει με σαφή τρόπο την προσπάθεια ανάπτυξης κοινής δράσης μεταξύ των κρατών μελών και θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι το να δρα η Ένωση από κοινού την καθιστά μία πολιτική οντότητα στην παγκόσμια σκηνή (Κοππά, 2017). Η έννοια της άσκησης της κοινής πολιτικής υπό το πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας συνιστά στοιχείο ενοποίησης και συνεργασίας πάντα προς τον στόχο της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης

Σε αυτό το κεφάλαιο θα γίνει λόγος στις δυνατότητες και ικανότητες εφαρμογής της ΚΠΑΑ σε επιχειρησιακό επίπεδο αναφορικά με την συγκρότησή των σχηματισμών μάχης αλλά και με την θεσμοθέτηση της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Χαρακτηριστικά Σχηματισμών Μάχης (BattleGroups)

Το χαρακτηριστικό των σχηματισμών μάχης BG's της ΕΕ είναι η γρήγορη ανάπτυξη τους στις αποστολές που θα αναλάβουν να φέρουν σε πέρας. Η ταχεία διαμόρφωση και ενσωμάτωση διαφορετικών δομών είναι πιθανό να είναι μία σημαντική πρόκληση. Πρέπει να σημειωθεί ότι σημαντικό ρόλο για την σωστή ανάπτυξη των BG's παίζει η υποστήριξη που θα λάβει από κάποιο έθνος υποδοχής ή από τον Οργανισμό Υποστήριξης του ΝΑΤΟ. Η ανάπτυξη ενός BG κατά πάσα πιθανότητα θα λάβει χώρα με έναν από τους τρεις παρακάτω τρόπους (EEAS, 2018)

α. Ανάπτυξη BG ως αυτόνομη δραστηριότητα

β. Είσοδος του BG στο θέατρο επιχειρήσεων ως πρώιμης δύναμης.

γ. Είσοδος του BG στο θέατρο επιχειρήσεων ως δύναμη γεφύρωσης με κάποια άλλη δύναμη.

Πιο συγκεκριμένα τα BG'sτης ΕΕ είναι πολυεθνικές στρατιωτικές μονάδες αποτελούμενες από 1500 άτομα προσωπικό το καθένα και διαμορφώνουν τη δυνατότητα ταχείας αντίδρασης της Ένωσης να ανταποκρίνεται στις αναδυόμενες κρίσεις και συγκρούσεις παγκοσμίως. Όπως συμβαίνει σε κάθε απόφαση που παίρνεται στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, η ανάπτυξη τους αποφασίζεται ομόφωνα από το Συμβούλιο. Αν και τα BG's είναι πλήρως επιχειρησιακά από το 2007, πολιτικές σκοπιμότητες και οικονομικές δυσπραγίες έχουν εμποδίσει την επιχειρησιακή τους αξιοποίηση. Παρόλα αυτά τον τελευταίο καιρό έχει γίνει μεγάλη πρόοδος και αναλαμβάνονται δράσεις για να ξεπεραστούν τα όποια εμπόδια δίνοντας τους νέα ώθηση και σημασία.

Η ΕΕ στο πλαίσιο της στρατηγική ασφάλειας (ΕΣΑ) που ήδη είχε αποκτήσει από το 2003, συνέταξε έγγραφο με τίτλο Headline Goal 2010[(General Affairs and External Relations Council , 2010) το οποίο υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2004 και περιλαμβάνει όλα τα κριτήρια και τις παραμέτρους για την ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων με χρονικό ορίζοντα το 2010, καθορίζοντας επακριβώς την συγκρότηση σχηματισμών μάχης ταχείας αντίδρασης (rapid reaction battle groups). Κύρια πρόθεση του εγγράφου ήταν, με βάση τον πρωταρχικό στόχο του Ελσίνκι, να αναγνωριστούν τα κενά μεταξύ δυνατοτήτων και προσδοκιών

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

σε στρατιωτικά ζητήματα και να αντιμετωπιστούν. Τα κράτη μέλη αποφάσισαν να δεσμευτούν ότι θα είναι σε θέση το 2010 να ανταποκριθούν με ταχεία και αποφασιστική δράση, εφαρμόζοντας μία ολοκληρωμένη συνεκτική προσέγγιση για το πλήρες φάσμα των επιχειρήσεων που καλύπτονται από την ΚΠΑΑ. Η παραπάνω δέσμευση των κρατών μελών περιλαμβάνει ανθρωπιστικές αποστολές και αποστολές διάσωσης, αποστολές διαχείρισης κρίσεων, αποστολές διατήρησης της ειρήνης καθώς και αποστολή σχηματισμών μάχης BG's στη διαχείριση κρίσεων συμπεριλαμβανομένης και της αποκατάστασης της ειρήνης. Με απόφαση του συμβουλίου το Δεκέμβριο του 2013 υπογραμμίστηκε η στρατηγική σημασία της χρησιμοποίησης των BG's, τονίζοντας ότι για να μπορεί η ΕΕ να είναι ένας αξιόπιστος εγγυητής ασφάλειας πρέπει να είναι σε θέση να αξιολογεί γρήγορα και αποτελεσματικά τις κρίσεις και να ενεργοποιεί διάφορα μέσα που διαθέτει για την αντιμετώπιση τους. Επίσης μέσα από μια σειρά προτάσεων και βελτιώσεων που προτείνει σε επιχειρησιακό επίπεδο ως προς την ενίσχυση και την ευελιξία τους, ως προς την δέσμευση και ταχύτερη λήψη απόφασης σε πολιτικό επίπεδο αλλά και την συνεργασία με το ΝΑΤΟ προς αποφυγή επικαλύψεων και άσκοπων δράσεων, σημειώνει την δυνατότητα που παρέχουν τα άρθρα της ΣτΛ στον τομέα της ταχείας αντίδρασης συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 44 της ΣΕΕ.

Σε συνέχεια της ως άνω απόφασης και σχετικά με τη χρηματοδότηση των αποστολών και των επιχειρήσεων τόσο η ΥΕ τον Μάιο του 2014 όσο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2017 ανέλαβαν δεσμεύσεις για την πλήρη αξιοποίηση του δυναμικού της ΣτΛ για την βελτίωση της χρηματοδότησης των στρατιωτικών αποστολών και αφορούσαν τις βελτιώσεις του μηχανισμού ATHENA. Στα μετέπειτα χρόνια πραγματοποιήθηκαν αυξημένες προσπάθειες για να βοηθηθούν τα ΚΜ στη δημιουργία εξαιρετικά ικανών BG's, καλύτερα προετοιμασμένων προς εκπλήρωση όλου του φάσματος των καθηκόντων διαχείρισης κρίσεων. Αν και αναμένεται η πρόοδος σε όλους αυτούς τους τομείς να ενισχύσει τις δυνατότητες αντίδρασης της ΕΕ σε καταστάσεις κρίσεων, παρόλα αυτά η πολιτική βούληση για τα BG's είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της χρήσης τους.

Παρακάτω θα αναφερθούν μερικά από τα βασικά χαρακτηριστικά των BG's:

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

α. Διαλειτουργικότητα. Η ανάληψη επιχειρησιακής δράσης μεταξύ δύο BG's ως αρχική δύναμη εισόδου ή παράλληλα σε ήδη ανεπτυγμένες δυνάμεις επιτρέπει στην ΕΕ να ανταποκρίνεται άμεσα και ανεξάρτητα σε αναδυόμενες συγκρούσεις και κρίσεις ενισχύοντας την στρατηγική αυτονομία της σε στρατιωτικούς όρους και ως εκ τούτου ενισχύονται και οι δομές του ΝΑΤΟ.

β. Βιωσιμότητα. Τα BG's της ΕΕ είναι κατά τέτοιο τρόπο σχεδιασμένα ώστε να είναι σε θέση να φέρουν σε πέρας αποστολές χρονικού ορίζοντα 30 ημερών, ο οποίος δύναται να επεκταθεί σε 120 ημέρες εάν επανεξοπλιστούν κατάλληλα. Η υποστήριξη της λειτουργίας και του εξοπλισμού μακροπρόθεσμα απαιτεί την κατανομή συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων μεταξύ των συμμετεχόντων κρατών.

γ. Τα BG's της ΕΕ βασίζονται στην αρχή της μεταξύ τους συνεργασίας, η οποία είναι ζωτικής σημασίας προκειμένου να φέρουν σε πέρας αποτελεσματικά τις πολυδιάστατες και σύνθετες απειλές του σήμερα. Τα κράτη μέλη μπορούν να αποκομίζουν οφέλη το ένα από τις δυνατότητες του άλλου και με αυτό τον τρόπο να αλληλοενισχύονται μέσα από την συλλογική προσπάθεια εμβαθύνοντας στην αμοιβαία αναγνώριση των στρατιωτικών δυνατοτήτων τους και των πολιτικών διαδικασιών που συσχετίζονται με αυτές.

Δυνατότητες Σχηματισμών Μάχης BG’s

Οι δυνατότητες ενός σχηματισμού μάχης έχουν να κάνουν με ένα ευρύ φάσμα αποστολών (αποστολές τύπου Petersberg) και μεταβάλλονται αντίστοιχα με το περιβάλλον των απειλών. Η ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων είναι μια δυναμική διαδικασία και έχει να κάνει με παράγοντες όπως η ανάπτυξη του στρατηγικού και πολιτικού πλαισίου και η ανάπτυξη της τεχνολογίας. Παρακάτω αναφέρονται ενδεικτικά ορισμένοι:

α. Πρόληψη συγκρούσεων. Εάν η βία στην περιοχή είναι ευρέως διαδεδομένη, είναι απίθανο ότι μία δύναμή αυτού του μεγέθους να έχει σημαντική επίδραση, παρόλα αυτά η ταχεία ανάπτυξη στη συγκεκριμένη περιοχή πριν η βία πάρει μεγάλες διαστάσεις δύναται να έχει καλύτερες πιθανότητες για την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων.

β. Διαχωρισμός των μερών με τη βία. Σε αρχικό στάδιο μιας σύρραξης μεταξύ δύο αντιπάλων, οι οποίοι εμπλέκονται σε περιορισμένη διαμάχη, τα

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

BG's υποστηριζόμενα παράλληλα από γρήγορες διπλωματικές και οικονομικές δραστηριότητες θα έχουν καλό αποτέλεσμα εφόσον οι αντιμαχόμενες πλευρές δεν είναι καλά οπλισμένες ή είναι υποδεέστερες σε αριθμό σε σχέση με τα BG's.

γ. Επιχειρήσεις εκκένωσης αμάχων. Με κατάλληλη υποστήριξη τόσο από αέρα όσο και από θάλασσα προκειμένου να εξασφαλιστεί η αναγκαία κινητικότητα, οι χερσαίες δυνάμεις μπορούν να αναπτυχθούν για την εκτέλεση αναγκαίων μεταφορών και εκκένωση των αμάχων.

δ. Συνδρομή σε επιχειρήσεις ανθρωπιστικού χαρακτήρα. Ένας σχηματισμός μάχης μπορεί να συμμετέχει στην παράδοση ανθρωπιστικής βοήθειας καθώς και εξειδικευμένης μηχανικής υποστήριξης στο πλαίσιο μιας συντονισμένης επιχείρησης που αποσκοπεί στην παροχή βοήθειας στους τομείς ανθρωπιστικής κρίσης, καθώς και σε φυσικές καταστροφές. Γεγονότα τα οποία δεν αντιμετωπιστούν άμεσα και γρήγορα σε πρώιμο στάδιο, μπορεί να οδηγήσουν σε περιφερειακή αστάθεια.

ε. Συνεργασία με πολιτικές υπηρεσίες. Για την εξασφάλιση της συνεργασίας και του συντονισμού όλων των υπηρεσιών, των ΜΚΟ καθώς και των ιδιωτικών εταιρειών που μπορεί να δραστηριοποιούνται σε θέατρο επιχειρήσεων ακόμη και πριν την ανάπτυξη των BG's, φέρουν την ευθύνη το προσωπικό και ο διοικητής των σχηματισμών μάχης.

Αδυναμίες σχηματισμών μάχης

Η συγκρότηση των BG's ανέδειξε όπως ήταν φυσικό και αναμενόμενο ιδιαίτερες αδυναμίες και παθογένειες (Reykers, 2017) οι οποίες είναι γνωστές από τα κράτη μέλη και καταβάλλεται προσπάθεια για την εξάλειψη τους προκειμένου τα BG's να είναι σε θέση να δραστηριοποιούνται στα θέατρα των επιχειρήσεων προς αντιμετώπιση των απειλών. Οι κυριότερες αδυναμίες είναι οι παρακάτω:

α. Πρότυπα και τυποποίηση. Η ανάπτυξη λεπτομερών στρατιωτικών προτύπων για τους σχηματισμούς μάχης BG's αποτελεί μια αναγκαιότητα για την εύρυθμη λειτουργία τους. Τα παραπάνω πρότυπα θα πρέπει να είναι συγκεκριμένα και να βασίζονται σε αντίστοιχα άλλων σχηματισμών όπως για παράδειγμα αυτά του ΝΑΤΟ. Η ύπαρξη διαφορετικών προτύπων, δηλαδή η

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ύπαρξη διαφορετικών προδιαγραφών σε κάποιους τομείς μεταξύ των κρατών μελών, επιδρά αρνητικά στην εκτέλεση μιας αποστολής.

β. Εκπαίδευση. Η εκπαίδευση αποτελεί και αυτή με τη σειρά της πυλώνα επιτυχίας για την υψηλή πιθανότητα επιτυχίας των σχηματισμών μάχης BG's, τα οποία αποτελούμενα από περισσότερα από ένα κράτος, πρέπει να διεξάγουν συνδυασμένη στρατιωτική εκπαίδευση μαζί. Η κοινή εκπαίδευση θα αναδείξει τις δυνατότητες των BG's και θα προσδώσει την απαιτούμενη εμπιστοσύνη στον εκάστοτε διοικητή, προκειμένου διοικήσει τις δυνάμεις του. Τα τελευταία χρόνια όμως η οικονομική κρίση που μαστίζει πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, έχει περιορίσει αισθητά την διεξαγωγή της.

γ. Οικονομικοί πόροι. Δεδομένης της οικονομικής κρίσης και της συρρίκνωσης των εθνικών αμυντικών προϋπολογισμών αναμενόμενο γεγονός είναι η μη χρηματοδότηση των BG's με αποτέλεσμα να πλήττεται ο ευρωπαϊκός στρατηγικός στόχος ο οποίος δεν είναι άλλος από αυτόν της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Τα κράτη μέλη προκειμένου να αντιμετωπίσουν την έλλειψη οικονομικών πόρων στρέφονται σε διμερείς ή πολυμερείς συνεργασίες – συμφωνίες.

δ. Κανόνες εμπλοκής. Λόγω ύπαρξης πολύπλοκων νομικών προβλημάτων καθυστερεί πολλές φορές η ανάληψη αποστολών των BG's με κύριο ζήτημα τους διαφορετικούς κανόνες εμπλοκής. Επιθυμητό θα ήταν ένα μνημόνιο Κανόνων Εμπλοκής υπογεγραμμένο μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των χωρών που συγκροτούν τα BG's πριν οι τελευταίοι αναπτυχθούν στα θέατρα των επιχειρήσεων.

Αμυντική Συνεργασία – Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO)

Η μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας θεσπίστηκε με την Συνθήκη της Λισαβόνας.

Άρθρο 42(6) Συνθήκη της Λισαβόνας:

«Τα κράτη μέλη που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων και έχουν αναλάβει δεσμευτικότερες υποχρεώσεις στον τομέα αυτό, ενόψει των πλέον απαιτητικών αποστολών, θεσμοθετούν μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία στο πλαίσιο της Ένωσης. Η συνεργασία αυτή διέπεται από το άρθρο 46».

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Άρθρο 46 Συνθήκη της Λισαβόνας:

«Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να συμμετάσχουν στη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία που ορίζεται στο άρθρο 42, παράγραφος 6, τα οποία πληρούν τα κριτήρια και αναλαμβάνουν τις δεσμεύσεις στον τομέα των στρατιωτικών δυνατοτήτων που περιέχονται στο Πρωτόκολλο για τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία, γνωστοποιούν την πρόθεσή τους στο Συμβούλιο και στον ύπατο εκπρόσωπο της Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας».

Συγκεκριμένα, προβλέπει τη δυνατότητα ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ να συνεργάζονται στενότερα στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας. Αυτό το μόνιμο πλαίσιο αμυντικής συνεργασίας παρέχει τη δυνατότητα σε όσα κράτη μέλη έχουν τη βούληση και την ικανότητα να αναπτύξουν από κοινού αμυντικές δυνατότητες, να επενδύσουν σε κοινά έργα και να ενισχύσουν την επιχειρησιακή ετοιμότητα και τη συμβολή των ενόπλων δυνάμεων τους.

Κριτήρια Συμμετοχής

Στη βάση του Πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης, η ΜΔΣ θα είναι ανοικτή σε όσα Κ-Μ της ΕΕ επιθυμούν και είναι σε θέση:

(α) να προχωρήσουν περισσότερο εντατικά στον τομέα ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων της ΜΔΣ μέσω εθνικών συνεισφορών,

(β) να συμμετάσχουν σε πολυεθνικούς σχηματισμούς και

(γ) σε ευρωπαϊκά εξοπλιστικά προγράμματα καθώς και,

(δ) στις δράσεις του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας (ΕΟΑ),

(ε) να παρέχουν μάχιμες μονάδες και/ή στοιχεία υποστήριξης ως ουσιαστικά μέρη Τακτικών Σχηματισμών Μάχης (Battlegroups)

Συμμετοχή στη ΜΔΣ προϋποθέτει έγγραφη, συγκεκριμένη και εκ των προτέρων δέσμευση των υποψηφίων Κ-Μ σε κάθε ένα από τα πέντε (5) πεδία δράσης του άρθρου 2 του Πρωτοκόλλου, δηλαδή επενδύσεις, συνεργασία στην ανάπτυξη δυνατοτήτων, επιχειρησιακούς καταλύτες (enablers), συντονισμένη προσέγγιση στην αντιμετώπιση ελλείψεων, προγράμματα απόκτησης υλικού.

Ήδη από το προοίμιο του Πρωτοκόλλου αναγνωρίζεται ότι, «η ενίσχυση της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας θα απαιτήσει προσπάθειες εκ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

μέρους των κρατών μελών στον τομέα των δυνατοτήτων» και ότι η είσοδος σε ένα νέο στάδιο ανάπτυξης της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας προϋποθέτει αποφασιστικές προσπάθειες εκ μέρους των κρατών μελών που το επιθυμούν».

Πρωτόκολλο Αριθ. 10 της Συνθήκης της Λισαβόνας :

Στο πρώτο άρθρο του Πρωτοκόλλου, περιγράφονται οι γενικοί στόχοι της PESCO, ήτοι:

1. Εντατικότερη ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων
2. Συμμετοχή σε πολυεθνικές δυνάμεις
3. Συμμετοχή σε κύρια ευρωπαϊκά προγράμματα εξοπλισμού
4. Συμμετοχή σε δραστηριότητες του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας σε θέματα ανάπτυξης δυνατοτήτων και έρευνας
5. Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκούς Τακτικούς Σχηματισμούς Μάχης (EUBattlegroups).

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων, τα συμμετέχοντα Κ-Μ, σύμφωνα με το Άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου για την PESCO, θα πρέπει να δεσμευθούν:

1. Να συμφωνήσουν το επίπεδο των δαπανών για επενδύσεις στον τομέα της άμυνας.
2. Να ευθυγραμμίσουν, κατά το δυνατόν τα αμυντικά τους μέσα, εναρμονίζοντας τις στρατιωτικές τους ανάγκες, διαθέτοντας από κοινού (pooling) και, ενδεχομένως, εξειδικεύοντας (specializing) τα αμυντικά τους μέσα και δυνατότητες.
3. Ενισχύοντας τη διαθεσιμότητα, τη διαλειτουργικότητα, την ευελιξία και της δυνατότητας ανάπτυξης των δυνάμεών τους, ιδίως με τον καθορισμό κοινών στόχων ως προς τη δέσμευση δυνάμεων.
4. Καλύπτοντας τα κενά που διαπιστώνονται στο πλαίσιο του «Μηχανισμού Ανάπτυξης Δυνατοτήτων» (CapabilityDevelopmentPlan-CDP) και,
5. Συμμετοχή και συνεργασία στην ανάπτυξη κύριων κοινών ή ευρωπαϊκών προγραμμάτων εξοπλισμού και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Υφίστανται 8 EUBattlegroups. Τα EUBGs είναι επιχειρησιακοί σχηματισμοί οι οποίοι πρέπει να είναι έτοιμοι να αναπτυχθούν εντός προθεσμίας 5-30 ημερών, με δυνατότητα διατήρησή τους στο πεδίο της μάχης για 30 ημέρες και υπό προϋποθέσεις έως 120 ημέρες.

Ιστορικό

Παρακάτω παρατίθεται ένα μικρό ιστορικό:

1. Η Συνθήκη της Λισαβόνας, η οποία υπογράφτηκε το 2007, τίθεται σε ισχύ, μετονομάζοντας την ΕΠΑΑ σε κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας (ΚΠΑΑ)

2. Για πρώτη φορά από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συζητά για θέματα άμυνας και προσδιορίζει δράσεις προτεραιότητας για στενότερη συνεργασία:

- αύξηση της αποτελεσματικότητας, της προβολής και του αντίκτυπου της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας
- ενίσχυση της ανάπτυξης των δυνατοτήτων
- ενδυνάμωση της αμυντικής βιομηχανίας της Ευρώπης

3. 23 Ιουνίου 2016 διεξάγεται το Δημοψήφισμα στο Ην. Βασίλειο για την αποχώρησή του από την ΕΕ

4. Κατά τη σύνοδο των ηγετών της ΕΕ στις Βρυξέλλες, η Ύπατη Εκπρόσωπος, κα Federica Mogherini, παρουσιάζει τη συνολική στρατηγική της ΕΕ για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφαλείας (Παγκόσμια Στρατηγική).

5. Οι υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας συζητούν το σχέδιο εφαρμογής για την ασφάλεια και την άμυνα στο πλαίσιο της συνολικής στρατηγικής της ΕΕ. Καθορίζουν το επίπεδο φιλοδοξίας και χαράσσουν την πορεία για τη μελλοντική ανάπτυξη της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας της ΕΕ.

6. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή άμυνα με στόχο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας και των λοιπών δράσεων τη βελτίωση της αποδοτικότητας των δαπανών των κρατών μελών σε κοινές αμυντικές δυνατότητες, την ενίσχυση της ασφάλειας των ευρωπαίων

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

πολιτών και την προαγωγή μιας ανταγωνιστικής και καινοτόμου βιομηχανικής βάσης.

7. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ζητά να εγκαινιαστεί μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία προκειμένου να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή ασφάλεια και άμυνας. Εντός τριών μηνών, τα κράτη μέλη θα πρέπει να συμφωνήσουν έναν κοινό κατάλογο κριτηρίων και υποχρεώσεων μαζί με έργα ανάπτυξης δυνατοτήτων, προκειμένου να αρχίσει η συνεργασία αυτή

Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 19ης Οκτωβρίου, οι ηγέτες της ΕΕ συνεχίζουν τη συζήτηση για τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία (PESCO) στον τομέα της άμυνας. Τα κράτη μέλη που επιθυμούν να συμμετάσχουν στην PESCO ενθαρρύνονται να γνωστοποιήσουν την πρόθεσή τους στο Συμβούλιο και στην Ύπατη Εκπρόσωπο.

Ως την Ωραία Κοιμωμένη της Συνθήκης της Λισαβόνας που πρέπει να ξυπνήσει, χαρακτήρισε την Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία ο Πρόεδρος Juncker κατά την ομιλία του στη Διάσκεψη για την Ασφάλεια και την Άμυνα που διεξήχθη στην Πράγα (9 Ιουνίου 2017).

Σύσταση PESCO

Η PESCO παρέμεινε ανενεργή κυρίως λόγω αντίδρασης της Μεγάλης Βρετανίας, που φοβόταν ότι μια τέτοια συνεργασία θα λειτουργούσε ανταγωνιστικά προς το ΝΑΤΟ.

1. Στο περιθώριο της συνόδου του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, 25 κράτη μέλη υπογράφουν γνωστοποίηση, κάνοντας το πρώτο βήμα προς τη σύσταση της μόνιμης διαρθρωμένης συνεργασίας (PESCO). Από κοινού θα αναπτύξουν αμυντικές δυνατότητες, θα επενδύσουν σε κοινά σχέδια και θα ενισχύσουν την επιχειρησιακή ετοιμότητα των ενόπλων δυνάμεών τους.

2. Το Συμβούλιο εκδίδει απόφαση για τη θεσμοθέτηση PESCO, στην οποία συμμετέχουν όλα τα Κ-Μ της ΕΕ, εκτός από τρεις χώρες (Δανία, Μάλτα και Ηνωμένο Βασίλειο). Στο πλαίσιο μιας φιλόδοξης PESCO, τα συμμετέχοντα Κ-Μ πρέπει να συμμορφωθούν με έναν κοινό κατάλογο στόχων και υποχρεώσεων, με σκοπό την ενίσχυση της στρατηγικής αυτονομίας και

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

την επίτευξη του Επιπέδου Φιλοδοξίας της ΕΕ όπως αυτή διαμορφώνεται με την απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2017/2315 /11 Δεκ 17:

«Θεσμοθετείται Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) εντός του πλαισίου της Ένωσης μεταξύ των κρατών μελών που πληρούν υψηλότερα κριτήρια στρατιωτικών δυνατοτήτων, όπως αναφέρεται στο άρθρο 1 του πρωτοκόλλου αριθ. 10, ***και έχουν αναλάβει δεσμευτικότερες υποχρεώσεις μεταξύ τους*** *στον τομέα αυτό, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 του εν λόγω πρωτοκόλλου, ενόψει των πλέον απαιτητικών αποστολών και για τη συμβολή στην επίτευξη του Επιπέδου Φιλοδοξίας στην Ευρώπη».*

3. Τα συμμετέχοντα κράτη μέλη συμφώνησαν έναν **αρχικό κατάλογο 17 έργων** προς υλοποίηση στο πλαίσιο της PESCO. Τα έργα αυτά καλύπτουν τομείς όπως: εκπαίδευση, ανάπτυξη δυνατοτήτων, επιχειρησιακή ετοιμότητα.

Δεσμεύσεις PESCO

Οι 20 δεσμεύσεις της PESCO (Αγγελόπουλος, 2017), οι οποίες προϊόντος του χρόνου θα αναθεωρηθούν και θα εξειδικευθούν περαιτέρω, χωρίζονται σε πέντε τομείς, σύμφωνα με το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου 10 της Συνθήκης της Λισαβόνας (Αγγελόπουλος, 2017)**:**

1. Συνεργασία με σκοπό την επίτευξη συμφωνηθέντων στόχων που αφορούν το επίπεδο των δαπανών, επί τη βάσει των συλλογικών κριτηρίων που καθορίστηκαν το 2007.
2. Προσέγγιση των αμυντικών τους μέσων και δυνατοτήτων, κυρίως μέσω εναρμόνισης του προσδιορισμού στρατιωτικών αναγκών, με τη συνένωση των πόρων και, ενδεχομένως, εξειδικεύοντας αμυντικά μέσω και δυνατότητες, καθώς και συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης και της Διοικητικής Μέριμνας.
3. Ενίσχυση της διαθεσιμότητας, της διαλειτουργικότητας, της ευελιξίας και της δυνατότητας ανάπτυξης των δυνάμεών τους, ιδίως με τον καθορισμό κοινών στόχων ως προς την πρόβλεψη δυνάμεων και την ενίσχυση των στρατιωτικών επιχειρήσεων και αποστολών της ΕΕ

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

4. Συντονισμό και συνεργασία στην ανάπτυξη και προμήθεια αμυντικού υλικού στο πλαίσιο των ελλείψεων Μηχανισμού Ανάπτυξης Δυνατοτήτων.

5. Συμμετοχή και συνεργασία στην ανάπτυξη κύριων κοινών ή ευρωπαϊκών προγραμμάτων εξοπλισμού και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας.

Από εν λόγω κατάλογο των κοινών δεσμεύσεων, μεταξύ άλλων, επισημαίνονται:

- Η τακτική (regularly) πραγματική αύξηση των αμυντικών προϋπολογισμών.
- Η διαδοχική μεσοπρόθεσμη αύξηση στις αμυντικές επενδύσεις μέχρι το 20% του συνόλου των αμυντικών δαπανών της ΕΕ. Υπογραμμίζεται ότι αφορά συλλογικό και όχι εθνικό στόχο.
- Η δέσμευση υποστήριξης της «Συντονισμένης Ανασκόπησης για την Άμυνα» (CARD) στο μέγιστο δυνατό βαθμό, που αφορά τη σύγκλιση και το συγχρονισμό του προγραμματισμού των στρατιωτικών δαπανών και της ανάπτυξης δυνατοτήτων, με σκοπό πιο αποδοτική αξιοποίηση των αμυντικών προϋπολογισμών των Κ-Μ. (Κυριαφίνης, 2018). Η παροχή ουσιαστικής υποστήριξης από τα Κ-Μ σε επιχειρήσεις και αποστολές της ΚΠΑΑ – με προσωπικό, υλικό, εκπαίδευση, υποστήριξη ασκήσεων ή άλλως – οι οποίες έχουν ομόφωνα αποφασισθεί από το Συμβούλιο (28 Κ-Μ). Εν λόγω πρόνοια αποτελεί και Ελληνική πρόταση προκειμένου να μην υπάρχει δυνατότητα ανάληψης αποστολών εκτός θεσμικού πλαισίου ΕΕ.
- Η εξέταση κατά προτεραιότητα κάλυψης ελλείψεων εθνικών αμυντικών δυνατοτήτων μέσω συνεργατικών ευρωπαϊκών προγραμμάτων και μόνο όταν αυτό δεν είναι εφικτό, την κάλυψή τους μέσω εθνικών προσεγγίσεων.
- Η διασφάλιση ότι τα συνεργατικά προγράμματα από τα οποία θα πρέπει να επωφελούνται μόνον οντότητες οι οποίες αποδεδειγμένα προσφέρουν προστιθέμενη αξία στο έδαφος της ΕΕ – και η στρατηγική προμηθειών που θα υιοθετείται από τα συμμετέχοντα Κ-Μ - θα συμβάλλουν θετικά στην Ευρωπαϊκή Αμυντική και Τεχνολογική Βάση (EDTIB).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Υλοποίηση Δεσμεύσεων PESCO

Αποφασίστηκε μια ρεαλιστική σταδιακή προσέγγιση για την υλοποίηση των δεσμεύσεων με σκοπό τη διασφάλιση μιας πρώτης ομάδας κρατών μελών στην PESCO, η οποία χωρίστηκε σε δύο φάσεις 2018-2021 & 2021-2025.

Σύμφωνα με την Απόφαση 2017/2315 /του Συμβουλίου της 11ης Δεκεμβρίου 2017 τα συμμετέχοντα Κ-Μ καταθέτουν ένα Εθνικό Σχέδιο Υλοποίησης των δεσμεύσεών τους, το οποίο θα αναθεωρείται σε ετήσια βάση, στο οποίο περιγράφουν πώς σκοπεύουν να εκπληρώσουν τις συμφωνηθείσες υποχρεώσεις;

Η αξιολόγηση της ικανότητας των συμμετεχόντων κρατών μελών να εκπληρώνουν τις συμφωνηθείσες υποχρεώσεις θα διεξάγεται σε ετήσια βάση με βάση τα εθνικά σχέδια εφαρμογής, μέσω της γραμματείας της PESCO υπό την ευθύνη του Ύπατου Εκπροσώπου τόσο όσον αφορά τις επενδύσεις στην άμυνα και την ανάπτυξη δυνατοτήτων, όσο και επί των επιχειρησιακές πτυχές.

Οι αξιολογητές θα επικεντρώνονται στην αξιοπιστία των υποχρεώσεων της PESCO, ελέγχοντας τα εθνικά σχέδια εφαρμογής των κρατών μελών, τις πραγματικές προβλέψεις και τις συνεισφορές στα έργα.

Τρόπος Διακυβέρνησης

1. Η διακυβέρνηση (governance) περιλαμβάνει το επίπεδο της Ολομέλειας (OverarchingLevel) και το επίπεδο των προγραμμάτων (projects) (Αγγελόπουλος, 2017)

2. Στο επίπεδο της Ολομέλειας συμμετέχουν οι υπουργοί Εξωτερικών και Άμυνας του συνόλου των Κ-Μ (28), οι αποφάσεις, όμως, για τη ΜΔΣ λαμβάνονται μόνον από τους συμμετέχοντες σ' αυτή.

3. Η διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της Ολομέλειας θα γίνεται μέσω ομοφωνίας (unanimity) των συμμετεχόντων Κρατών-Μελών, εκτός των αποφάσεων εισόδου νέων μελών, ή αποβολής κάποιου Κ-Μ όπου θα ισχύει η ενισχυμένη πλειοψηφία (των συμμετεχόντων στην ΜΔΣ Κ-Μ).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

4. Σε επίπεδο προγραμμάτων, οι αποφάσεις θα λαμβάνονται ομοφώνως από τα συμμετέχοντα σε έκαστο πρόγραμμα Κ-Μ και θα αφορούν τη διαχείριση του προγράμματος (προδιαγραφές, στρατηγική, επιλογή εκτελεστικού οργανισμού, συμμετοχή εταιριών και βιομηχανίας κλπ). Επισημαίνεται ότι αναμένεται στις αρχές του καλοκαιριού να υιοθετηθεί σχετική απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τη διακυβέρνηση των προγραμμάτων.

5. Τρίτα-κράτη (εκτός ΕΕ) μπορούν να προσκληθούν κατ' εξαίρεση (exceptionally) από τους συμμετέχοντες σε συγκεκριμένο πρόγραμμα, μόνο κατόπιν ομόφωνης αποφάσεως του Συμβουλίου (δικαίωμα ψήφου θα έχουν μόνο τα συμμετέχοντα στη ΜΔΣ Κ-Μ). Σχετική απόφαση του Συμβουλίου αναμένεται να υιοθετηθεί στο τέλος τρέχοντος έτους.

Η Ελλάδα και τα προγράμματα PESCO

Τα προγράμματα της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας επιλέγονται, μετά από συναφείς προτάσεις των κρατών-μελών, στη βάση αυστηρών κριτηρίων και σχετικής γνωμοδότησης του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας και του Στρατιωτικού Επιτελείου της ΕΕ. Η συστατική Απόφαση του Συμβουλίου παραπέμπει σε κατάλογο προγραμμάτων «ναυαρχίδων» (flagshipprojects) που θα πλαισιώσουν τις πρώτες δράσεις της Συνεργασίας.

Η Ελλάδα πέτυχε να περιληφθούν σε αυτόν τον πρώτο κατάλογο προγραμμάτων δύο δικά της που αφορούν στη Θαλάσσια Επιτήρηση (MaritimeSurveillance) και την Κυβερνο-Άμυνα (CyberDefence) (Κυριαφίνης, 2018). Παράλληλα, συμμετέχουμε σε άλλα επτά προγράμματα που έχουν προκριθεί. Έτσι η χώρα μας περιλαμβάνεται μεταξύ των τεσσάρων κρατών-μελών (Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ελλάδα) που ηγούνται των περισσοτέρων προγραμμάτων. Επόμενος γύρος επιλογής προγραμμάτων θα λάβει χώρα εντός τρέχοντος έτους. Η Ελλάδα αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ενεργοποίηση των προβλέψεων της Συνθήκης της ΕΕ περί Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας στον τομέα της ασφάλειας και της άμυνας καθώς η συμμετοχή μας στη Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία αποτελεί μιαν επένδυση για το μέλλον, με στόχο τη σταδιακή διαμόρφωση μιας κοινής

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

αμυντικής πολιτικής και, σε απώτερο χρόνο, τη δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής άμυνας, όπως άλλωστε προβλέπει η Συνθήκη και θα μπορούσε μακροπρόθεσμα να εξασφαλίσει το αμυντικό πρόβλημα της χώρας. Σημειώνεται ότι κατόπιν ελληνικής προσπάθειας, συμπεριελήφθη διασύνδεση της Μόνιμης Διαρθρωμένης Συνεργασίας με το άρθρο 42.7 περί αμοιβαίας συνδρομής σε περίπτωση που κάποιο κράτος-μέλος δεχθεί ένοπλη επίθεση στο έδαφός του.

Η εγχώρια αμυντική βιομηχανία, δημόσια και ιδιωτική, διαθέτει αξιόλογους συντελεστές και υψηλή τεχνογνωσία και έχει, ήδη, συνεργασθεί επί πολυεθνικών προγραμμάτων. Μέσω της συμμετοχής σε συνεργατικά προγράμματα έρευνας, τεχνολογίας και ανάπτυξης δυνατοτήτων επιδιώκουμε την απορρόφηση κονδυλίων του υπό σύσταση Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (EDF) για την ανάπτυξη της ελληνικής αμυντικής βιομηχανία, με παράλληλες οικονομίες κλίμακας για τον εξοπλισμό των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων.

Σημειώνεται ότι η PESCO θα διασυνδέεται με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Άμυνας (EDF) και το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για την Ανάπτυξη της Αμυντικής Βιομηχανίας (EDIDP). Τα προγράμματα τα οποία θα αναπτύσσονται εντός PESCO και θα είναι επιλέξιμα για χρηματοδότηση από τα EDF και EDIDP θα λαμβάνουν πρόσθετη χρηματοδότηση της τάξης του 10%, πέραν του 20% που ήδη προβλέπεται για τα προγράμματα που θα αναπτύσσονται μέσω του EDF-EDIDP.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ «Δ»: ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ BREXIT ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η επιθυμία του ΗΒ να μην δεσμεύεται από την αρχή μιας όλο και στενότερης Ένωσης αποτυπώθηκε μέσα από το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος που διενεργήθηκε τον Ιούνιο του 2017 και κατάστησε σαφές ότι ο προσανατολισμός για μία βαθύτερη Ένωση δεν ισχύει για την Μεγάλη Βρετανία (Σημίτης, 2017). Επί του παρόντος δεν έχει καταγραφεί πλήρως το φάσμα των επιπτώσεων που δύναται να προκύψουν από την αποχώρηση του ΗΒ από την ΕΕ, αλλά ένα πλαίσιο, το οποίο θα περικλείει τις επιπτώσεις στον εν λόγω τομέα θα ήταν εφικτό να προσδιοριστεί με γνώμονα την στέρηση τόσο των δυνατοτήτων του (ΗΒ), όσο και από τον εν δυνάμει ηγετικό χαρακτήρα του (Smith, 2015).

Αξίζει να αναφερθεί ότι η θέσπιση της ΚΠΑΑ βασίζεται στην Διακήρυξη του St Malo τον Δεκέμβρη του 1998 όταν όχι μόνο επετεύχθη σύγκλιση απόψεων δύο παραδοσιακά ανταγωνιστικών κρατών του ΗΒ και της Γαλλίας, άλλα ταυτόχρονα αποτέλεσε σταθμό για το ΗΒ διότι κατέστησε σαφές ότι ήθελε να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτής της πολιτικής.

Μία ΕΕ, η οποία θα ήταν σε θέση να αξιοποιήσει ένα ευρύτερο φάσμα εργαλείων εξωτερικής πολιτικής, θα μπορούσε να συνεισφέρει περισσότερα στην διεθνή ειρήνη και ασφάλεια, όπως για παράδειγμα στην συνεργασία της με τα Ηνωμένα Έθνη. Πιο συγκεκριμένα τα BG's της ΕΕ, τα οποία ήταν αρχικά Γάλλο-βρετανική πρόταση, σχεδιάστηκαν υπό το όραμα να επιχειρήσουν με εντολή των ΗΕ προετοιμάζοντας την εμπλοκή των δυνάμεων των ΗΕ στην προσπάθεια επίτευξης διατήρησης της ειρήνης στο σημείο που θα κρίνονταν ως απαραίτητο. Έχει γίνει βεβαίως αντιληπτό, πως μία τέτοια εξέλιξη δεν επιτεύχθηκε πότε και πως οι προσδοκίες αυτές ουδέποτε υλοποιήθηκαν. Η όποια επίδραση της εφαρμογής της ΚΠΑΑ στις διεθνείς κρίσεις ήταν πολύ περιορισμένη γεγονός που επιβεβαιώνει ότι η ΕΕ δεν είχε

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

επί της ουσίας λόγο στις διεθνείς υποθέσεις. Οι δράσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ αφορούσαν κυρίως μικρής έκτασης και αφορούσαν την ανάπτυξη δυνάμεων μικρής κλίμακας, ενώ ακόμη χειρότερα οι αποστολές της αναπτύσσονταν αφού οι εχθροπραξίες στην περιοχή της κρίσης είχαν περατωθεί. Τα BG's δεν αναπτύχθηκαν ποτέ σε επιχειρησιακό επίπεδο και οι αποστολές μικρής εμβέλειας που έλαβαν χώρα δεν ανήκαν στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής στρατηγικής μέσω της οποίας δυνητικά θα μπορούσαν να επηρεάσουν και να καθορίσουν τις εξελίξεις στην περιοχή της κρίσης. Κυρίως αφορούν αποστολές εκπαίδευσης, καθοδήγησης ή ακόμη και παρακολούθησης που αναπτύσσονταν κυρίως μετά την αποκλιμάκωση της οποιαδήποτε κρίσης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ως άνω στοιχεία και επιχειρώντας μία αποτίμηση των δράσεων που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ θα λέγαμε ότι είχαν κάποια μικρή αξία, όχι όμως την αξία που θα τους αναλογούσε εάν αυτές αποτελούσαν αντικείμενα μίας ολοκληρωμένης πολιτικής στο πλαίσιο μίας ευρωπαϊκής στρατηγικής που θα είχε ως στόχο την ουσιαστική παροχή βοήθειας προς το κράτος που υφίσταντο την κρίση καθώς και την δημιουργία εκείνων των συνθηκών προς το συμφέρον της Ένωσης. Επί σειρά ετών η ΕΕ, θα τολμούσε να πει κανείς, ότι αναλωνόταν σε εξαγγελίες για μια σειρά από στόχους που θα όφειλε να πραγματοποιήσει στο μέλλον σε τομείς όπως η εσωτερική ασφάλεια, η πιο προσδιορισμένη σε ορατούς στόχους ΚΠΑΑ και φυσικά την ανάπτυξη των στρατιωτικών της δυνατοτήτων. Σαφέστατα η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και στην ζώνη του ευρώ, οι τεράστιες αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών στο μεταναστευτικό καθώς και τα αιτήματα από πλευράς ΗΒ προς αποχώρηση από την ΕΕ είναι θέματα που τέθηκαν σε προτεραιότητα και προκάλεσαν ανάσχεση για την ολοκλήρωση της ΚΠΑΑ. Επίσης οι πρακτικές της απείχαν παρασάγγας από το πώς αρχικά την είχαν οραματιστεί οι δημιουργοί της. Η οικονομική κρίση επηρέασε αρνητικά την ΚΠΑΑ με τα κονδύλια για την άμυνα να συρρικνώνονται ολοένα και περισσότερο γεγονός που απέστρεψε το ενδιαφέρον του ΗΒ από την άμυνα και ασφάλεια της Ένωσης. Το ΗΒ ήθελε να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο στον εν λόγω τομέα πολιτικής, παρά απλά να συμμετέχει, με απώτερο στόχο την προώθηση της Ευρωπαϊκής αμυντικής συνεισφοράς στην διατλαντική συμμαχία. Φυσικά με την επερχόμενη

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

απομάκρυνση του από την ευρωπαϊκή οικογένεια και αποτιμώντας την συνεισφορά του, το ΗΒ έκανε λίγα όχι μόνο στον τομέα της ηγεσίας αλλά και στον τομέα της απλής συμμετοχής του στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ.

Σύμφωνα με στοιχεία παρελθόντων ετών (2014) το ΗΒ συνείσφερε σε χερσαίες αποστολές της ΚΠΑΑ λιγότερο από 50 άτομα προσωπικό. Πολύ μικρή συνεισφορά αν αναλογιστεί κανείς, ότι ο συνολικός αριθμός του προσωπικού των εν γένει αποστολών που λάμβαναν χώρα διεθνώς, έφθανε σχεδόν τα 4300 άτομα. Επίσης αξίζει να αναφέρουμε την πτωτική τάση που παρατηρήθηκε στις αμυντικές δαπάνες του ΗΒ στην συνεισφορά του για το ΝΑΤΟ σε ποσοστό κάτω από 2%. Με γνώμονα αυτά τα δεδομένα τίθεται το ερώτημα ποιος τελικά θα προσέξει τη διαφορά που θα προκύψει με το BREXIT στις αποστολές της ΚΠΑΑ;

Παρεκκλίνοντας όμως ελάχιστα από την τρέχουσα κατάσταση και την οποιαδήποτε παράλυση που υπέστησαν οι χώρες της Ευρώπης από την οικονομική κρίση, περικόπτοντας τα κονδύλια τους στον τομέα της άμυνας, και διαβλέποντας λίγο στο μέλλον, το ΗΒ θα μπορούσε να ήταν μία εν δυνάμει ηγέτιδα χώρα στο χώρο αυτό. Επίσης θα μπορούσε να είναι μία χώρα κλειδί για την ανάπτυξη και την ενίσχυση μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης της Ένωσης σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και αποφυγής συγκρούσεων μιας και η εξωτερική πολιτική του ΗΒ ταυτίζεται επακριβώς με αυτήν την θέση. Αλλά και η Ένωση, με τα μελλοντικά της σχέδια περί ανάπτυξης κοινής αμυντικής αγοράς, θα μπορούσε να αποτελέσει το χώρο εκείνο δράσης για το ΗΒ από τον οποίο θα προέκυπταν τεράστια οφέλη για αυτό. Μία προέκταση του παραπάνω σχολίου είναι επίσης ότι το BREXIT πρόκειται να είναι αρκετά οδυνηρό για το ΗΒ λαμβάνοντας υπόψη τις ήδη εμπορικές συμφωνίες που έχει συνάψει στο πλαίσιο της ΕΕ με τον υπόλοιπο κόσμο καθώς οφείλει να τις επαναδιαπραγματευθεί εις βάρος του αυτή τη φορά, και ενδεχομένως περισσότερο οδυνηρό από τα πιο πολλά κράτη μέλη της Ένωσης. Ο ρόλος βέβαια των ΗΠΑ σε αυτό το σκέλος θα παίξει καταλυτικό ρόλο και κυρίως κατά από το πόσο είναι αποφασισμένες να απορροφήσουν τους κραδασμούς από τις πιέσεις που θα ασκήσουν στο ΗΒ η ΕΕ σε εμπορικό επίπεδο.

Με το BREXIT η ΕΕ δεν χάνει απλά την πρόσβαση της στις υψηλού επιπέδου στρατιωτικές δυνατότητες του ΗΒ αλλά πρόκειται να στερηθεί έμπειρο και με γνώσεις προσωπικό από υπηρεσίες της σε διπλωματικό

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

επίπεδο όπως η ΕΥΕΔ, Επιτροπή Πολιτικής και Ασφάλειας καθώς και στρατιωτικό προσωπικό από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Άμυνας. Η διαδικασία αντικατάστασης του εν λόγω προσωπικού δεν είναι και τόσο εύκολη υπόθεση όσο ακούγεται, με αποτέλεσμα η ΕΕ να χρειαστεί να προσαρμοστεί στα νέα περιορισμένα για αυτήν δεδομένα τόσο σε στρατιωτικό όσο και διπλωματικό επίπεδο κάνοντας στροφή ως προς τον ρόλο της στις διεθνείς κρίσεις σε αυτό που λέγεται πολιτική ισχύς. Άλλωστε εμπράκτως οι χώρες της ΕΕ του πρώην ανατολικού μπλοκ δεδομένης της Ρωσικής προκλητικότητας και επιθετικότητας στρέφονται στις δομές του ΝΑΤΟ σε θέματα που αφορούν την ασφάλεια και εδαφική τους ακεραιότητα (διότι ΝΑΤΟ σημαίνει Άμυνα), αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα την ΕΕ για αυτό που επί της ουσίας είναι ένας πολιτικός δρώντας. Όμως το πιο πιθανό σενάριο ως προς την κάλυψη του κενού με την αποχώρηση της Βρετανίας θα είναι η αναπόφευκτη στενότερη διακυβερνητική συνεργασία με την Γερμανία το οποίο θα σημαίνει μία νέα ώθηση για την ΚΕΠΠΑ και την ΚΠΑΑ. Από μία άλλη οπτική θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί, ότι η ΕΕ θα ήταν σε θέση να υιοθετήσει πιο ευέλικτες μορφές λήψης αποφάσεων αναφορικά με την ΚΠΑΑ, ανοίγοντας τον δρόμο σε πιο ομοσπονδιακού τύπου λύσεις στις προκλήσεις στον τομέα άμυνας και ασφάλειας, εάν αποχωριζόταν μια και καλή την έντονη ρητορική του ΗΒ περί εθνικής κυριαρχίας.

Ταυτόχρονα το BREXIT σημαίνει και αποχώρηση από τις δομές του ΕΟΑ ρόλος του οποίου μεταξύ άλλων είναι η προώθηση των κοινών αμυντικών προμηθειών μέσα από μία ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Στα προγράμματα του Οργανισμού το ΗΒ παίζει ουσιαστικό ρόλο λόγω των δυνατοτήτων που έχει στο χώρο της αμυντικής βιομηχανίας αλλά και της στρατιωτικής του εμπειρίας. Η αποχώρηση της Βρετανίας αναμένεται να επιβραδύνει τη διαδικασία ενοποίησης της υπόψη αγοράς μιας και αναμένονται εκ νέου και επί μακρόν διαπραγματεύσεις για την κατάληξη σε μία συμφωνία με την ΕΕ (Ham, 2016).

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το σίγουρο είναι πάντως πως μετά την BREXIT εποχή η ΕΕ συνειδητοποιεί ότι αντιμετωπίζει μία υπαρξιακή πρόκληση. Αυτό σημαίνει πως οφείλει να αποφασίσει για τα όποια βήματα προς τα εμπρός της αναλογούν, δηλαδή στην ισχυροποίηση της εξωτερικής της πολιτικής με την ενδυνάμωση των στρατιωτικών της δυνατοτήτων, ή το να ανακαλέσει πλήρως την αμυντική διάσταση της και να παραμείνει ένας δρώντας σε καθαρά πολιτικό σκέλος.

Παρόλα αυτά η ΕΕ υιοθετεί μια σειρά από προτάσεις της αναφοράς Solana του 2015 υπό το πνεύμα στήριξης της ΚΠΑΑ με την ίδρυση ενός μόνιμου στρατιωτικού Γενικού Επιτελείου στις Βρυξέλλες για την καλύτερη επόπτευση των αποστολών της. Οργανώνονται τακτικές συζητήσεις επί θεμάτων άμυνας εντός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, λειτουργεί επίσης ένα υπουργικό forum προς ενίσχυση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε θέματα υψηλής πολιτικής, αυξάνεται η κοινή χρηματοδότηση για τις αποστολές της ΕΕ και εν τέλει η ωραία κοιμωμένη της ΣτΛ, PESCO, αρχίζει να παίρνει τις πρώτες της ανάσες. Όλα τα παραπάνω ανήκουν σε ένα πλαίσιο αποφάσεων προς ενίσχυση της λειτουργίας της ΚΠΑΑ, ώστε να είναι σε θέση να συνεισφέρει ουσιαστικά στην άμυνα του ευρωπαϊκού χώρου συμπληρωματικά με το ΝΑΤΟ. Αλλά και για την τόνωση των πρωτοβουλιών σε εθνικό επίπεδο έχουν προβλεφθεί μία σειρά από σχεδιασμούς, το επονομαζόμενο Ευρωπαϊκό εξάμηνο, μέσα στο οποίο προβλέπεται η ενίσχυση των αμυντικών κονδυλίων και η ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων των κρατών μελών μέσα από μια δομημένη διαδικασία και υποστήριξη της ΕΕ. Γεγονότα που έπαιξαν καταλυτικό ρόλο και κέρδισαν την πολιτική υποστήριξη για την ανάληψη των μέτρων ενίσχυσης της ΚΠΑΑ μεταξύ άλλων ήταν και οι απανωτές κρίσεις που ξέσπασαν στην περίμετρο της ΕΕ το 2010 και εξακολουθούν να την επηρεάζουν μέχρι και σήμερα.

Αντίθετα με την αναμενόμενη από πολλούς ευρωσκεπτικιστές άποψη για μία ΕΕ η οποία θα είναι σαν πλοίο χωρίς πηδάλιο με την απόφαση των Βρετανών προς αποχώρηση από την ευρωπαϊκή οικογένεια, η Ένωση επιδεικνύει θάρρος, αποφασιστικότητα αλλά και ευελιξία προσπαθώντας όχι

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

μόνο να δώσει ώθηση στην λειτουργία μιας πολιτικής που μέχρι τώρα είχε παραμεληθεί, αλλά και να εντοπίσει εκείνα τα κανάλια συνεργασίας με το ΗΒ που θα τις επιτρέψουν να μην στερηθεί, όπου κριθεί απαραίτητο, τις στρατιωτικές του δυνατότητες. Το σενάριο PESCO plus UK προκρίνεται ως η καλύτερη επιλογή για την Ένωση προσφέροντας ευκαιρίες εμβάθυνσης και αμυντικής ολοκλήρωσης με πιο αποφασισμένα προς αυτή την κατεύθυνση κράτη μέλη, ενώ ταυτόχρονα ανοίγονται ευκαιρίες για ad hoc συνεργασίες με εξωτερικούς συνεργάτες όπως ΗΒ και ΗΠΑ (Υφαντής & Παπανασστασόπουλος, 2017).

Εάν κάνουμε μία μικρή αποτίμηση των όσων έχουν αποφασιστεί τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια θα λέγαμε ότι η ΚΠΑΑ έχει αποκτήσει επιχειρησιακή εμπειρία και είναι εξοπλισμένη με δυνατότητες ως προς τον σχεδιασμό, τις δομές αλλά και τις διαδικασίες. Ακόμη όμως και παρόλο τα βήματα προς τα εμπρός η εφαρμογή της παραμένει δύσκολη.

Οι φιλοδοξίες των ευρωπαίων και οι στρατιωτικές τους δυνατότητες δεν είναι σε καμία περίπτωση αντίστοιχες των προκλήσεων και των στρατηγικών απαιτήσεων. Τα πρώτα βήματα για συγκέντρωση και υποστήριξη δυνάμεων με πρόσβαση σε καλύτερη χρηματοδοτική βάση, τουλάχιστον από τα κράτη που φιλοδοξούν αλλά και έχουν τις δυνατότητες να το κάνουν έχουν γίνει. Μεγάλης βαρύτητας είναι επίσης και το εγχείρημα για την ανάπτυξη στον τομέα έρευνας και τεχνολογίας, τομέας του οποίου οι προϋπολογισμοί είχαν μεγάλη πτώση στο παρελθόν. Με την πρόσφατη Στρατηγική Αναθεώρηση της ΥΕ (2016) δημιουργείται το πλαίσιο το οποίο εμπεριέχει έννοιες όπως οι απειλές, οι προκλήσεις καθώς και η ανάλυση του σύγχρονου περιβάλλοντος ασφάλειας. Η ανάδειξη της Κίνας και του ρόλου της, η κρίση στην ευρωζώνη και η λύση που προκρίνεται δεν είναι άλλη από έναν μεγαλύτερο βαθμό ολοκλήρωσης. Τονίζονται επίσης οι προκλήσεις στο ευρωπαϊκό μοντέλο της ανοιχτής κοινωνίας, το δημογραφικό πρόβλημα καθώς και η κλιματική αλλαγή.

Απαντήσεις όμως στα έντονα προβλήματα όπως η τρομοκρατία, οι απειλές στον κυβερνοχώρο, οι χωρίς έλεγχο μεταναστευτικές ροές συνιστούν τις τεράστιες αβεβαιότητες του όλο και πιο στενά συνδεδεμένου σύγχρονου κόσμου και ως εκ τούτου η εφαρμογή μιας υψηλής στρατηγικής είναι αναγκαιότητα εάν η ΕΕ επιθυμεί να παίξει τον ρόλο του διεθνή δρώντα.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Η κατάσταση επιβάλλει το ολοένα και περισσότερο ενδιαφέρον από πλευράς Ένωσης και αυτό διότι οι κρίσεις σε Ουκρανία και Συρία τα επαναλαμβανόμενα τρομοκρατικά χτυπήματα σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες αποκαλύπτουν ποιος θα πρέπει να είναι ο στρατηγικός στόχος της Ένωσης και αυτός θα επιτευχθεί μέσα από την επιτυχία της ΚΠΑΑ. Όμως η υλοποίηση του θα πρέπει να υπακούει τις παρακάτω θεμελιώδεις συνθήκες:

α. ευρύτερη πολιτική νομιμοποίηση.

β. απόκτηση πραγματικών στρατιωτικών δυνατοτήτων.

γ. αποκατάσταση υγιούς ισορροπίας μεταξύ ΝΑΤΟ και ΗΠΑ.

δ. ενιαία οικονομική βάση.

ε. εξασφάλιση εξουσιοδότησης από το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

στ. ενισχυμένο πολιτικό διάλογο με Ρωσία και Κίνα.

ζ. πολυμερή προσέγγιση τόσο της περιφερειακής όσο και της παγκόσμιας διαχείρισης της ασφάλειας.

η. δημιουργία και διαχείριση κοινού επιχειρησιακού προϋπολογισμού.

Τίποτα από τα παραπάνω δεν είναι αυτονόητο για την ΕΕ για αυτό και είναι ένας κατ΄επίφαση διεθνής δρώντας, ένας μόνο κατ΄όνομα στρατιωτικός δρών και στον βαθμό που η πιο αξιόπιστη εξωτερική πολιτική της συμβαίνει μέσα από την προβολή των εσωτερικών της πολιτικών το κύρος της σε παγκόσμιο επίπεδο θα είναι χαμηλό. Αποτελεί πλέον απόφαση σημασίας για την ΕΕ το κατά πόσο θα προχωρήσει σε βήματα προς επίτευξη των μηχανισμών εκείνων που θα τις εξασφαλίσουν την σκληρή ισχύ που επιβάλλεται να έχει, σύμφωνα πάντα με τις κρισιμότατες απειλές που αντιμετωπίζει ο σύγχρονος κόσμος αλλά και προς ικανοποίηση των στρατηγικών της φιλοδοξιών, ή θα αποδεχθεί την θέση της στο περιθώριο του διεθνούς πολιτικού ανταγωνισμού.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Βιβλιογραφία και Αναφορές

Battu, V., 2018. *Defence cooperation: Council adopts an implementation roadmap for the Permanent Structured Cooperation (PESCO).* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2018/03/06/defence-cooperation-council-adopts-an-implementation-roadmap-for-the-permanent-structured-cooperation-pesco/?utm_source=dsms-auto&utm_medium=email&utm_campaign=Defence%20cooperation%3A%20Co
[Πρόσβαση 8 Απρίλιος 2018].

European Commission, 2018. *Internal Security Strategy.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://ec.europa.eu/home-affairs/content/internal-security-strategy-0_en
[Πρόσβαση 2018].

Christou, G., 2012. European Union security logics to the east: the European Neighbourhood Policy and the Eastern Partnership. *European security,* 19(3), pp. 413-430.

Dijkstra, H. & Vanhoonacker , . S., 2017. The Common Foreign and Security Policy. *Oxford Research Encyclopedia.*

EEAS, 2018. *Permanent Structured Cooperation (PESCO) - Factsheet.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/34226/permanent-structured-cooperation-pesco-factsheet_en
[Πρόσβαση 18 Απρίλιος 2018].

EU, 2010. *Internal security strategy of the EU. Towards a European security model,* s.l.: s.n.

European Commission, 2016. *European Defence Action Plan,* Brussels: s.n.

European Council, 2018. *European Council conclusions (1993-2003).* [Ηλεκτρονικό]
Available at: http://www.consilium.europa.eu/en/european-council/conclusions/1993-2003/
[Πρόσβαση 2018].

European Union, 2003. *European Security Strategy - A Secure Europe in a Better World.* [Ηλεκτρονικό]
Available at: https://europa.eu/globalstrategy/en/european-security-strategy-

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

secure-europe-better-world
[Πρόσβαση 2018].

General Affairs and External Relations Council , 2010. *Headline Goal 2010,* Brussels: EU.

General Secretariat of the Council, 2014. *European Council.* [Ηλεκτρονικό] Available at: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/ec/143478.pdf
[Πρόσβαση 2018].

Ham, P. v., 2016. *Brexit: Strategic Consequences for Europe,* s.l.: Cligendael.

Keukeleire, S. & Delreux, T., 2014. *The foreign policy of the European Union.* 2 επιμ. s.l.:Palgrave Macmillan.

Mogherini, F., 2016. *The EU Global Strategy,* s.l.: s.n.

Nugent, N., 2012. *Πολιτική και Διακυβέρνηση στην ΕΕ.* Αθήνα: Σαββάλας.

Reykers, . Y., 2017. EU Battlegroups: High costs, no benefits. *Contemporary Security Policy,* 38(3), pp. 457-470.

Schuman, . R., 1950. *The Schuman Declaration.* s.l.:s.n.

Sjöstedt, . G., 1977. *The external role of the European Community.* Limited επιμ. s.l.:Gower Publishing Company.

Smith, K. E., 2015. Would Brexit spell the end of European defence?. *LSE European Politics and Policy (EUROPP) Blog.*

Solana, J., 2003. A secure Europe in a better world: European security strategy. Στο: *Civilian Perspective or Security Strategy.* Berlin: Friedrich Ebert Stiftung, pp. 52-58.

Αγγελόπουλος, Ε., 2017. *Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία,* ΑΘΗΝΑ: ΥΠΕΘΑ.

Ιωακειμίδης, Π., 1995. *ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ.* Αθήνα: Θεμέλιο.

Κοππά, Μ., 2017. *Η κοινή πολιτική άμυνας και ασφάλειας.* Αθήνα: Πατάκης.

Κυριαφίνης, Π., 2018. *Οι Ευρωπαϊκές Εξελίξεις στην Άμυνα.* Αθήνα, ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ,ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΜΥΝΤΙΚΩΝ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ & ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ.

Σημίτης, Κ., 2017. Η Μετεξέλιξη της Ένωσης σε Αδιέξοδο. Στο: Σ. Βέρνυ & Α. Κόντης , επιμ. *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.* Αθήνα: Παπαζήσης, pp. 29-53.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

Υφαντής, Κ. & Παπανασστασόπουλος, Ν., 2017. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ως Παγκόσμιος Δρων Ασφάλειας. Στο: Σ. Βέρνυ & Α. Κόντης, επιμ. *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση.* Αθήνα: Παπαζήσης, pp. 541-560.

ATHENS UNIVERSITY OF ECONOMICS & BUSINESS
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ